

РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА

12 СНЕЖАНЬ 1959г.

+прилож.

2
Государствен.
ордена Ленина
БИБЛИОТЕКА
СССР
имени
В. И. ЛЕНИНА

З
новым
годом!

У Мінску гасціла дэлегацыя Усенароднага камітэта балгара-савецкай дружбы. Госці агледзелі сталіцу Беларусі і пабывалі на Мінскім аўтамабільным заводзе.
На здымку: кіраўнік дэлегацыі Усенароднага камітэта балгара-савецкай дружбы, член ЦК Балгарскай камуністычнай партыі Цола Драгойчава выступае перад мінскімі аўтазаводцамі.
Фота У. Лупейкі.

Вітаю вас, беларускія жанчыны!

Я РАДА, што маю магчымасць вітаць вас, беларускія жанчыны, на вашай роднай зямлі. Я рада, што магу выказаць вам ад імя жанчын Балгарыі самыя сардэчныя пажаданні.

Нашы народы звязвае даўняя шчырая дружба. Мы вучымся ў вас, мы ганарымся вамі.

У цяжкія гады другой сусветнай вайны мы сачылі за гераічнай барацьбой беларускага народа за сваё вызваленне, за вызваленне сваёй Радзімы. Мы захапляліся мужнасцю беларусаў, якія ў цяжкую часіну не апусцілі рукі, а ўзялі ў іх зброю праўды.

Я ўпершыню ў Мінску, але многа чула пра гэты цудоўны горад, узняты з руін. Спатрэбілася сапраўды гераічная праца, каб у кароткі тэрмін стварыць такую прыгажосць. У вашым горадзе шмат зеляніны, паветра, святла і прасторы, у ім лёгка дыхаецца. Такое адчуванне прыходзіць яшчэ ад таго, што тут жывуць простыя, ветлівыя і гасцінныя людзі.

Мы наведалі музей гісторыі Айчыннай вайны, музей вашай доблесці і славы; былі на аўтамабільным заводзе, бачылі вашы велізарныя самазвалы; пабывалі ў політэхнічным інстытуце; глядзелі ў тэатры ваш цудоўны балет. І ўсюды нас сустракалі як самых лепшых сяброў. Мы шчыра крануты такой сустрэчай.

Увесь свет пераканаўся, што Савецкі Саюз — гэта вялікая дружная сям'я, дзе ўсе рэспублікі дапамагаюць адна другой. У гэтым ваша сіла, у гэтым ваша слава.

Мы — вашы браты і сёстры — адчуваем сябе членамі вялікай сям'і сацыялістычных краін, на чале якіх ідзе Савецкі Саюз. Мы ганарымся, што, менавіта, ваша краіна з такім поспехам штурмуе Космас, што ваша краіна растапіла лёд халоднай вайны.

На першай старонцы вкладки — малюнак А. Кашкурэвіча; на чацвёртай — малюнак І. Давідовіча.

І ў нас за апошнія гады адбылося нямала знамянальных перамен у жыцці ўсяго народа, а асабліва жанчын. Усе дарогі адчынены перад імі ў навуку, мастацтва, літаратуру, прамысловасць.

Цяпер нікога не здзіўляе, калі ў нас на заводзе ўбачаць жанчыну-інжынера, калі жанчына сядзіць ля штурвала самалёта або камбайна, працуе за сталом вучонага.

Жанчыны дабіліся заваёў, якія маюць рашаючае значэнне для іх жаночай годнасці, для іх, як маці, грамадзянак і працаўніц.

Для жанчын краін, якія будуць сацыялізм, пытанне аб раўнапраўі — даўно вырашанае пытанне. Нашы намаганні павінны быць аддадзены барацьбе за мір. Гэта наш свяшчэнны абавязак.

Мы павінны патрабаваць міру да таго часу, пакуль усе сілы і грошы, якія цяпер ідуць на ўзбраенне, не будуць выкарыстаны для таго, каб зрабіць жыццё чалавецтва лепшым.

Жыццё — гэта самае цудоўнае. Мы не хочам мірыцца з тым, што яму пагражае разбурэнне.

Дзеля гэтай мэты жанчыны ўсяго свету аб'ядноўваюцца разам, каб разам ісці ў паход за мір. Жанчыны — гэта вялікая сіла. Нас многа — палавіна чалавецтва.

Мы стаім на парозе новага, 1960 года.

Мне хочацца пажадаць вам, беларускія жанчыны, каб вы па-ранейшаму працягвалі справу таварышаў, якія не пашкадавалі жыцця за сваю Радзіму.

Каб высякародныя мірныя імкненні вашай краіны былі ўвечаны поўным поспехам, каб вам ніколі не пагражала вайна.

Усім вам жадаем многа радасці і поспехаў у выхаванні камуністычнага пакалення, шчасця ў асабістым жыцці.

Няхай неба ваша будзе заўсёды чыстым, а думкі — светлымі.

Няхай будзе мір ва ўсім свеце!

Z. Dragoychava

ГОД ВЯЛІКІХ ЗДЗЯЙСНЕННЯЎ *кнв 15833*

Пятро ГЛЕБКА

— З НОВЫМ ГОДАМ! З НОВЫМ ШЧАСЦЕМ!

На працягу многіх вякоў, можа нават з тых самых першых дат, калі грамадства пачало мераць час гадамі, чуюцца на зямлі гэтыя добрыя словы — з Новым годам, з новым шчасцем! Яны перадаюцца з вуснаў у вусны, ідуць ад сэрца да сэрца, як самыя лепшыя пажаданні чалавека чалавеку, як выражэнне спрадвечнай мары і няспыннага імкнення людзей да шчасця. Але шчасце... Што ж, бывала і шчасце — у сваім поступе наперад чалавек і некалі ведаў шчаслівыя хвіліны натхнёнай творчай працы, вялікіх адкрыццяў, сямейнай радасці... Толькі хвіліны гэтыя былі кароткія. Шчасце было скупое. Не паспяваў чалавек наталіць ім сэрца, як шчасце ягонае адбіралі, мянялі на золата і замыкалі ад сапраўднага яго творца ў жалезныя кufры і бетаніраваныя падземеллі банкаў.

Так было скрозь на зямлі, але так засталася далёка не ўсюды. Людскія дарогі да шчасця разышліся: там, дзе жыццём валодае нажыва, мара аб шчасці простага чалавека застаецца старой ілюзіяй; там, дзе гаспадарыць людская праца, новы год сапраўды прыносіць новае шчасце. Тут чалавек стаў поўным валадаром сваёй крылатай мары.

Мне ўспамінаецца канец 1958 года. Напярэдадні XXI з'езду Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза вынес на ўсенароднае абмеркаванне тэзісы даклада М. С. Хрушчова аб кантрольных лічбах развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1959—1965 гады. У грандыёзную праграму разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства бадай кожны савецкі чалавек, зыходзячы з магчымасцей свайго прадпрыемства або калгаса, сваёй лабараторыі ці навуковай установы, уносіў папраўкі і дадаткі. Народ, пад кіраўніцтвам роднай партыі, сам тварыў план свайго шчасця, сам увасабляў сваю мару ў вялікасныя лічбы сямігадовага плана.

І вось мінуў год. Народ ператварыў сваю крылатую мару ў цудоўную рэчаіснасць. Вялікі план першага года сямігадкі не толькі выканан, а і перавыканан. Радасна, што ў дружнай працоўнай сям'і савецкіх народаў з палымным творчым уздымам працавала і наша рэспубліка. План выпуску прамысловай прадукцыі перавыканан прыблізна на 5 працэнтаў, пры гэтым агульны аб'ём вытворчасці перасягнуў узровень 1958 года на 13 працэнтаў. Добрых поспехаў дабіліся і работнікі сельскай гаспадаркі Беларусі. Ужо ў другой палове лістапада яны датэрмінова выканалі планы продажу дзяржаве збожжа, мяса, малака, яек, фруктаў і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў.

Я назваў толькі некалькі лічбаў і фактаў, якія, можа быць, і мала што гавораць сэрцу. Але варта толькі ўдумацца ў іх, параўнаць з мінулым, каб за гэтымі сухімі данымі паўстала жывая справа народа, яго творчае гарэнне, яго няспынны рух услед за марай аб шчасці да сапраўднага вялікага шчасця. Даволі толькі прыгадаць, што наша краіна атрымлівае цяпер за два тыдні столькі нацыянальнага даходу, колькі царская Расія атрымлівала за год, каб зразумець і адчуць, у якіх велізарных маштабах павялічыліся матэрыяльныя рэсурсы людскога дабрабыту, як пашырыўся грунт для шчаслівага, радаснага жыцця.

Зразумела, шчаслівае жыццё далёка не абмяжоўваецца адным матэрыяльным дабрабытам. Каб адчуць паўнату шчасця, чалавеку патрэбны смелыя дзяржанні, шырокі пра-

стор для дзейнасці, поспех у любімай справе, падтрымка сяброў, радасць блізкіх людзей, светлыя гарызонты іхняй будучыні... Хіба ж не гэтага мы жадаем, калі звяртаемся да людзей з навагоднімі павіншаваннямі — з Новым годам, з новым шчасцем?

І мінулы 1959 год не ашукаў нашых надзей і ў гэтым сэнсе. Ён адзначаны такімі дзёрзкімі перамогамі розуму і працы савецкіх людзей, як міжпланетная аўтаматычная станцыя і касмічныя ракеты, як атамны ледакол і першакласныя турбавінтавыя самалёты.

Не можам мы паскардзіцца і на тое, што мінулы год не адкрыў нам яшчэ больш шырокіх прастораў для дзейнасці. У строй уступілі новыя фабрыкі і заводы, новыя электрастанцыі і шахты; асвоены многія тысячы гектараў новых зямель; пабудаваны светлыя дамы і школы. А калі так, значыць, кожны савецкі чалавек меў поспех у любімай рабоце, меў і падтрымку сваіх сяброў. Аб гэтым найбольш яскрава сведчыць пачын В. Гаганавай, які падхапілі ва ўсіх канцах нашай краіны. Аб гэтым гавораць і многія тысячы брыгад камуністычнай працы, правілам паводзін і работы якіх стаў дэвіз: адзін за ўсіх і ўсе за аднаго.

Не абдзяліў мінулы год і радасцю нашых блізкіх і дарагіх людзей. Дарослыя з натхненнем працавалі з намі плячо ў плячо, малыя з поспехам вучыліся ў школах, старыя спайна карысталіся заслужаным адпачынкам, і ўсе мы сумесна цешымся нашай работай і здабыткамі і яшчэ з большай надзеяй і ўпэўненасцю глядзім на светлыя гарызонты нашай будучыні.

Праўда, курныя воблакі з захаду плаваюць яшчэ на неба-краі, але барометр усё больш паказвае на «ясна». Паслядоўная міралюбівая палітыка Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада прыносіць свае плоды. Паездка М. С. Хрушчова ў Злучаныя Штаты Амерыкі адкрыла і паказала народам рэальную перспектыву мірнага суіснавання краін з рознымі сацыяльна-эканамічнымі сістэмамі, пасяліла ў сэрцах людзей надзею на самае дарагое — на мір.

Пачаўшыся найвялікшай падзеяй гістарычнага значэння — XXI з'ездам нашай ленинскай партыі, які накрэсліў велічную праграму камуністычнага будаўніцтва, акрыліў ёю мару народа і натхніў яго на ператварэнне яе ў жыццё, — 1959 год быў годам вялікіх здзяйсненняў ва ўсіх галінах жыцця і працы. Мы з уцехай і пашанай аглядаем яго здабыткі, але ў думках сваіх жывем ужо ў будучым. Работнікі сельскай гаспадаркі Канстанцінаўскага раёна Сталінскай вобласці мараць атрымаць з гектара 200 пудоў збожжа. Харкаўскія трактарабудаўнікі задумалі ў два разы павялічыць скорасць трактара. Калгаснікі арцелі імя Леніна Кобрынскага раёна жывуць думкай, каб вырасціць на кожны гектар па 1300 цэнтнераў зялёнай кукурузнай масы.

У кожнага савецкага чалавека ёсць свая запаветная мара, здзяйсненне якой ён хоча ахвяраваць свайму народу. У гэтым і ёсць найвялікшае шчасце будаўніка камуністычнага грамадства. І савецкія людзі, упэўненыя ў ператварэнні сваіх мар у сапраўднасць, ад чыстага сэрца вітаюць адзін другога:

— З НОВЫМ ГОДАМ! З НОВЫМ ШЧАСЦЕМ!

У 1960

Гутарка са старшынёй Савета народнай гаспадаркі БССР
А. М. Тарасавым

УСЁ, што робіцца ў нашай краіне, усё, да чаго заклікае партыя, савецкія людзі ўспрымаюць з ухваленнем, таму што давяраюць партыі, бачаць у кожным мерапрыемстве ўрада нястомныя клопаты аб шчасці народа. Пастанова Савета Міністраў СССР і ЦК КПСС «Аб мерах па павелічэнню вытворчасці, расшырэнню асартыменту і паляпшэнню якасці тавараў культурна-бытавога прызначэння і гаспадарчага ўжытку» — яшчэ адзін доказ штодзённых клопатаў аб дабрабыце працоўных. Такая ж самая пастанова прынята і ў нашай рэспубліцы.

Перш за ўсё трэба адзначыць, што нашы прадпрыемствы ўжо цяпер выпускаюць шмат патрэбных і карысных у побыце рэчаў. У гэтым годзе, напрыклад, у рэспубліцы выпушчана на 1878 мільёнаў рублёў культурна-бытавых і гаспадарчых тавараў: амаль на дваццаць працэнтаў больш, чым у мінулым.

Усё ж растуць попыт насельніцтва на гэтыя тавары задавальняецца няпоўнасцю. Не заўсёды ў магазінах можна купіць швейныя машыны, піяніна або такую простую рэч, як мяса-рубку. Мала прадаецца добрай пасуды, прыгожай зручнай мэблі.

Што ж будзе зроблена ў рэспубліцы прадпрыемствамі Саўнаргаса ў 1960 годзе? Вы-

пуск розных тавараў культурна-бытавога і хатняга ўжытку ўзрастае да 2210 мільёнаў рублёў, больш чым на паўтара мільярда рублёў дадуць тавараў прадпрыемствы Саўнаргаса БССР.

Чытачоў жаночага часопіса «Работніца і сялянка», напэўна, цікавіць, што з гэтых тавараў можна будзе купіць у бліжэйшы час?

Аршанскі завод швейных машын парадзе жанчын новай нажнай машынай «Экстра», на якой можна выконваць розныя аперацыі. Цяжкія чыгунныя дэталі ў ёй — ножкі, бакавіны — заменены драўлянымі; машына мае зручную шапку. Дзвесце тысяч такіх машын неўзабаве паступіць у продаж.

Адным з аршанскіх заводаў асвоена вытворчасць новых мяса-рубак. Яна мае падстаўку, не прыкручваецца, а ставіцца на стол.

Беларускія тэлевізары і радыёпрыёмнікі вядомы далёка за межамі рэспублікі. У будучым годзе нашы радыёзаводцы пачнуць выпускаць новыя малагабарытныя радыёпрыёмнікі. Двухдыяпазонны прыёмнік на паўправадніках будзе забяспечвацца энергіяй ад батарэі, а не ад электрасеткі. Ён вельмі эканамічны, зручны ў дарозе, у любой мясцовасці, дзе няма электрычнасці. І каштаваць такі прыёмнік будзе не больш 500 рублёў.

Сто дваццаць тысяч шыро-

кавяшчальных радыёпрыёмнікаў і радыёл вырабіць Мінскі завод. Асабліва хочацца расказаць аб радыёпрыёмніку першага класа «Беларусь-59». У ім клавійная настройка, тонрэгістр з пяццю клавішамі, націскаючы якія можна аўтаматычна пераключаць прыёмнік на патрэбную перадачу. Напрыклад, калі ёсць жаданне паслухаць музыку, дастаткова націснуць клавіш, дзе ўказана «сімфанічная музыка», і прыёмнік аўтаматычна пераключыцца.

Інжынерна-тэхнічны персанал радыёзавода шмат працуе над паляпшэннем тэлевізара-камабайна «Беларусь-5» з тым, каб павялічыць экран. Завод выпускаць дзевяноста тысяч тэлевізараў. Паралельна з гэтым Мінскі электратэхнічны завод асвойвае вытворчасць стабілізатараў для тэлевізараў.

Ужо ў бліжэйшы час на прылаўках магазінаў паявіцца новыя гадзіннікі Мінскага завода ў разнастайным афармленні. Жаночыя гадзіннікі «Зара» будуць выпускацца ў металічных і пазалочаных карпусах. Таўстаслойнае залачэнне захаваецца на працягу 15—20 год.

Вялікія задачы пастаўлены перад работнікамі дрэваапрацоўчых і мэблевых прадпрыемстваў. Больш чым на чвэрць мільярда рублёў паявіцца рознай прыгожай абстаноўкі для кватэр. Трэба сказаць, што інжынеры і канструктары прая-

вілі ў распрацоўцы новых узораў мэблі шмат густу, выдумкі.

На Усесаюзнай выстаўцы мэблі ў Маскве два з секцыйных набораў мэблі, вырабленых у Беларусі, атрымалі прэміі. Шмат выгод у быце стварае такая мэбля. Яна складаецца з уніфікаваных шчытоў, якія змацоўваюцца металічнымі вітамі. Яе лёгка разабраць і сабраць. Нашы фабрыкі асвойваюць тры секцыйныя наборы, кожны з іх мае некалькі варыянтаў. Па жаданню можна сабраць, напрыклад, сакрэтнік, кніжную шафу, сервант, шафу для адзення, столік для тэлевізара, адкідны ложак або камоду, столік для радыёпрыёмніка, паліцы кніжныя, шапку для пасуды і г. д. У кожным наборе восем розных рэчаў. Такім чынам, не набываючы новай мэблі, можна мяняць абстаноўку пакоя.

Такую мэблю хутка пачнуць выпускаць Гомельскі дрэваапрацоўчы камбінат, Рэчыцкі фанерамэблевы камбінат.

На 215 тысяч рублёў электраасвятляльных прыбораў: люстры, бра, настольныя лампы, плафоны выпускаць Лідскі завод электрабытавых рэчаў.

Гаспадынь парадзе і разнастайнасць пасуды — эмаліраванай, шкляной, фарфора-фаянсавай, абедзенных прыбораў з нержавеючай сталі, мноства новых мадэлей скургалантарэі. Фотаапараты атрымаюць новы фотаапарат «Эстафета», фотапавелічальнікі. Для дзетвары на прадпрыемствах Саўнаргаса будзе вырабляцца шмат цікавых гумавых, пластмасавых і металічных цацак.

Калектывы прадпрыемстваў з захапленнем выконваюць пастанову партыі і ўрада аб паляпшэнні вытворчасці культурна-бытавых і гаспадарчых тавараў, таму што ўсё гэта робіцца для народа, для яго шчасця.

Віцебскі дывановы камбінат.
Ніна Сапрыкова ўкладвае гатовыя дываны.
Нормы выконвае на 140—150%.
Фота Л. Эйдзіна.

Калектыву Аршанскага завода «Чырвоны змагар» прыступіў да масавай вытворчасці беспрывідных бытавых мяса-рубак. На здымку: перадавая зборшчыца цэха шырспажыву Святлана Русакова на зборцы новых мяса-рубак.
Фота У. Лупейкі.

А. Казакова.

Падыходзіць к канцу яшчэ адзін год, 1959-ы... Ён быў для нас знамянальны. Першы год сямігодкі! Радасна ўсведамляць, што ў поспехах гэтага года ёсць і частачка маёй працы. Гэта 4447 кілаграмаў малака,

ВЕРЫЦЬ У СВАЕ СІЛЫ

атрыманага сёлета ад кожнай замацаванай за мной каровы за дзесяць месяцаў. Дабілася я гэтага нялёгкай працай.

... Успамінаецца сход калектыву нашага саўгаса ў пачатку года, на якім прысутнічаў сакратар абкома партыі тав. Лабанок. Далі мне слова. Устала, расказала аб тым, як працую, і ў канцы дадала, што бяру на сябе на гэты год канкрэтнае абавязацельства—атрымаць ад кожнай замацаванай за мной каровы па 4500 кілаграмаў малака.

Тав. Лабанок перабіў мяне.

— Анастасія Нікіцічна, — гаворыць, — не пазнаю вас. Вы ж можаце атрымаць ад каровы па шэсць тысяч кілаграмаў малака!

Падумала я, прыкінула ў памяці.

— Не, — кажу, — не хачу кідаць свае словы на вецер. Шэсць тысяч не асілю, а пяць з палавінай тысяч кілаграмаў ад каровы, бадай, надаю.

Як гаворыцца, узяўся за гуж, не кажы, што не дуж. Вырасла так: ні кроку назад, паколькі дала слова. А хіба можна адступаць ад сваіх слоў, калі заключыла саборніцтва

з такой славутай даяркай, як Галубцова з саўгаса «Рэканструктар» Талачынскага раёна? Была яна ў мяне нядаўна ў гасцях. Пагаварылі мы з ёй шчыра, падзяліліся вопытам. А як жа інакш? Дзялюся я сваім вопытам работы не толькі з ёй, а і са сваёй сяброўкай Валянцінай Клес. Добрая ў нас з ёй дружба. Спачатку яна ішла ўперадзе. У красавіку, напрыклад, я атрымала ад каровы па 1290 кілаграмаў малака, а яна — па 1310, а ў маі ў мяне было 1806 кілаграмаў, а ў яе — 1661.

Вось так і працуем, з аганьком, з пачуццём добрай працоўнай зайздрасці, з верай у свае сілы і з верай у сілы таго, з кім саборнічаем.

Хочацца сказаць, што на дасягнутым спыняцца не збіраюся. Уперадзе — другі год нашай сямігодкі. Думаю, што ў новым годзе даб'юся яшчэ лепшых паказчыкаў у рабоце. Так патрабуюць ад нас партыя і народ.

А. Н. КАЗАКОВА,
даярка саўгаса «Полымя»
Сенненскага раёна.

МОЙ ПАДАРУНАК

Уся наша птушкаферма змяшчаецца ў адным невялікім доміку. Тут некалькі аддзяленняў. Першае — матачнае, дзе знаходзяцца куры белай леггорнскай пароды. Яйкі ад іх ідуць на інкубцыю. Ёсць аддзяленне для маладняку, адкормачнае. Маленькі з выгляду домік, а больш шасцісот курэй умяшчае.

У птушніку чыста, светла. Свой працоўны дзень я пачынаю з таго, што адчыняю ўсе вокны, лазы, каб праветрыць памяшканне. Птушка выходзіць на дворык, дзе цэлы дзень корнаецца ў кучах гравію і крэйды. Калі куры нясуцца, гэтыя кучы растуць, як снег пад веснавым сонцам, толькі паспявай падвозіць. І гэта зразумела. Не будзе крэйды, з чаго ўтворыцца шкарлупіна яйка? А гравій, як жорны ў млыне, перацірае корм.

Сабраўшы яйкі, я чышчу памяшканне, рыхтую мешанку.

Вядома, кожную жывёлу трэба добра карміць, а птушку асабліва. Ёй патрэбны кармы, багатыя на бялкі, вітаміны, фосфар, ёй падавай жывёльныя кармы, рыбін тлушч, нават дрожжы.

Дайце дрэнныя кармы нясушкам — іх яйкі не змогуць ісці на інкубцыю, бо з іх не выведзца птушаняты.

У нас кармаў надаецца вельмі вялікая ўвага. Для маленькіх куранят здрабняю прарошчаны ячмень, даю

сечаную крапіву, муку з сухіх ялінак. На зіму для птушкі нарыхтоўваю размалатую канюшыну.

Куркі ў нас добрыя, любя паглядзець. Летась кожная знесла па 100 яек. А сёлета атрымаю па 140 яек. Гэта будзе маім сціплым падарункам Пленуму ЦК КПСС.

Ф. І. ЦІХАНОВІЧ,
птушніца налгаса «Сталінскі
шлях» Лагойскага раёна.

РАДАСЦЬ ПРАЦЫ

У Тарэсі была вялікая радасць. Магчыма чужому чалавеку гэта смешна — так радавацца ад таго, што напавілася хворае парася. А Тарэся радавалася. Не дарэмна яна бегала да ветурача, давала парасяці лякарствы, клапаціліва ўкрывала яго.

— Ой, якая я шчаслівая, — гаварыла дзяўчына. — Я ж так баялася, так баялася. — У голасе яе чулася тая радасць, якую прыносіць чалавеку праца.

Яна радавалася і таму, што яе клопаты, яе адданасць любімай справе не дарэжныя. У гэты момант Тарэсі ўспомнілася ўсё: і як яна выступала на сходзе працаўнікоў саўгаса, дзе гаварыла аб магчымасцях атрымліваць больш маладняку, і як узяла самае высокае абавязацельства, і як некаторыя свінаркі смеючыся гаварылі: «А не сорамна будзе, калі не стрымаш слова? Падумай, што ты гаворыш!», а яна ім у адказ смела і рашуча адказала: «Стрымаю».

Вось чаму Тарэся так баялася за жыццё парасяці. Цяпер яна смела, не саромеючыся можа глядзець у вочы таму, каму давала слова, можа ганарыцца сваімі дасягненнямі.

А вынікі яе працы і сапраўды значныя. Дзяўчына абавязалася ў гэтым годзе, першым годзе вялікай сямігодкі, атрымаць 500 галоў маладняку. А яна ўжо атрымала 560, па 20 парасят ад кожнай асноўнай свінаматкі. Больш 300 парасят перадала ў групы на дагадоўванне. Кожнае з іх важыла 14—15 кілаграмаў.

Да прадстаячага Пленума ЦК КПСС Тарэся ўзяла на вышанае абавязацельства: атрымаць па 100 парасят больш, чым гэта было прадугледжана. Сваё слова Тарэся стрымае. У гэтым ёй дапамогуць яе стараннасць, настойлівасць, вялікая любоў да сваёй працы.

Загарэлася святло. На свінаферме пачаўся працоўны дзень, поўны клопатаў і мітусні. Тарэся Адамовіч разам з усімі ўзялася за работу. Пажадзем жа ёй поспехаў.

Я. КЫТКІН

Саўгас «Перамога»
Ашмянскага раёна.

— Скарачэнне рабочага дня прымусіла нас быць больш патрабавальнымі да сябе, разлічваць кожны рух, — гаворыць Маша Маджара.

Задарда!

СПАЧАТКУ гудок, які азначаў канец змены, заставаў людзей знянацку: вельмі ўжо непрывычна было канчаць работу на цэлую гадзіну раней звычайнага. Прыводзіліся ў парадак рабочыя месцы ля станкоў, запіраліся пісьмовыя сталы ў аддзелах, і бурны паток трактаразаводцаў накіроўваўся да прахадной. І часта можна было пачуць: — Лішняя гадзіна, вольная ад работы, — гэта здарва!

Жанчыны сямейныя накіроўваліся ў магазін па пакупкі, потым дадому. Дзяўчаты збіраліся шумнымі чародамі і вырашалі складаную «праблему»: як правесці рэшту дня. Тыя, хто займаецца ў школах, інстытутах, тэхнікумах, ішлі знарок не спяшаючыся, падкрэсліваючы гэтым — можна не спяшацца — у запасе цэлая гадзіна.

Адна гадзіна! Шэсцьдзесят мінут! Як шмат гэта азначае! Мінскі трактарны завод перайшоў на сямігадзінны рабочы дзень у маі гэтага года. Многія спачатку хваляваліся: а ці здолее калектыў завода выконваць, як і раней, дзяржаўны план? А ці не саб'еца рытм работы, ці не знізіцца ад скарачэння рабочага дня якасць прадукцыі? Была праведзена вялікая падрыхтоўчая работа. Кожны рабочы, кожны інжынер, тэхнік, служачы прадумваў арганізацыю сваёй працы, каб можна было скараціць рабочы дзень без уроні для вытворчасці. І вось яны, першыя вынікі. Завод не толькі не пагоршыў сваю работу, але, наадварот, прадукцыйнасць працы рэзка вырасла. Палепшылася якасць прадукцыі, сэканомлена шмат дзяржаўных сродкаў. А кожны работнік завода атры-

маў лішнюю гадзіну для адпачынку, вучобы.

Мы вырашылі пагаварыць з людзьмі, паглядзець, што прынесла з сабой скарачэнне рабочага дня.

Маша Маджара, токар інструментальнага цэха, заканчвала работу. Да канца засталіся хвіліны, але Маша ўважліва сочыць за работай станка. У яе кожная хвіліна на ўліку. Інструмент заўсёды ў парадку, кожны разец ляжыць на пэўным месцы. Вось таму і выконвае Маша па паўтары-дзве нормы за дзень.

— Скарачэнне рабочага дня прымусіла нас быць больш патрабавальнымі да сябе, разлічваць кожны рух, — гаворыць яна. — І потым, неяк больш сабрана сябе адчуваеш.

У Машы шмат спраў. Яна групкамсорг, а гэта адказны пост. Апрача таго, Маша вельмі любіць спорт. Яна ўжо мае першы разрад па стральбе з вінтоўкі.

— Мне лішняя вольная гадзіна вельмі і вельмі дарэчы, — гаворыць Маша. — Цяпер ёсць магчымасць больш часу аддаваць спорту, вучобе, — бо я рыхтуюся паступіць у тэхнікум. Лішнюю гадзіну пасядзець за кнігай або правесці ў цыры — гэта цудоўна!

У суседнім, прэсавым цэху мы сустрэлі майстра фарбавальнага аддзялення Ольгу Данілаўну Зуеву. Яна давала апошнія ўказанні другой змене.

— Што дае скарачэнне рабочага дня на адну гадзіну, я, бадай, адчуваю больш за іншых, — усміхаючыся сказала Ольга Данілаўна Зуева. — Я ж з'яўляюся членам заводскай камісіі па рабоце сярод дзяцей. Вось нядаўна прыйшла ў адзін з дзіцячых садоў. У гэты час бацькі якраз дзяцей

забіралі. Адна маці і гаворыць, што паспела ўжо і абед прыгатаваць і пакой прыбраць.

Ольга Данілаўна Зуева — ветэран завода. На яе вачах раслі заводскія карпусы, дамы жылога пасёлка. Многіх трактаразаводцаў ведае яна: Ольга Данілаўна стары прафсаюзны актывіст. У яе абавязкі ўваходзіць шэфства над дзіцячымі садамі і яслямі. Зуеву цікавіць усё: і як дзеці харчуюцца, і на чым спяць, і чаму іх вучаць. Асабліва многа клопатаў у яе напярэдадні свята. Падводзяцца вынікі сацыялістычнага спаборніцтва паміж работнікамі дзіцячых устаноў. Але гэтым не абмяжоўваюцца абавязкі члена камісіі па рабоце сярод дзяцей. Іншы раз прыходзіцца настойліва дабівацца вырашэння таго ці іншага пытання ў гаспадарнікаў завода. Пры яе актыўным садзеянні дзіцячыя сады № 54 і № 41 атрымалі дадатковыя памяшканні. Зараз Ольга Данілаўна і іншыя актывісткі дабіваюцца памяшкання для групы падоўжанага дня.

Разам з Ольгай Данілаўнай мы ішлі па вуліцах пасёлка. Каля дзіцячага сада было шумна. Многія маці прыйшлі па дзяцей. Вось Лідзія Бомберава, інжынер завода. Яна выходзіць з дзіцячага сада з сынам. Ён весела бяжыць уперад.

— Віця, не спяшы, — гаворыць яму Лідзія Васільеўна, вітаючыся з намі. Выслушаўшы наша пытанне аб тым, што дало ёй скарачэнне рабочага дня, яна ўсміхаецца:

— На гадзіну раней сына магу ўбачыць, — і дадае: — Гадзіна вольнага часу для працуючай жанчыны шмат азначае. Апроч работы, мне, як дэпутату гарадскога Савета і члену рэвізійнай камісіі абкома партыі, шмат даводзіцца затрачваць часу на грамадскія справы. Я ўзначальваю на заводзе дэпутацкую групу гарсавета. Часта мы збіраемся, каб вырашыць розныя надзённыя пытанні. Ужо ў гэтым годзе рыхтавалі да сесіі гарсавета пытанні жыллёвага будаўніцтва, грамадскага харчавання, аховы здароўя.

За работай і грамадскімі справамі нельга забываць і сям'ю. Муж мой працуе і вучыцца, так што выхаваннем двух сыноў прыходзіцца, у асноўным, займацца самой. Асабліва шмат клопатаў

са старэйшым сынам — Славам. Ён у мяне вучань першага класа. За ім трэба асабліва сачыць.

Не хочацца адставаць і ад жыцця. Трэба ж і навінкі літаратуры не праяваць, і ў кіно добрую карціну паглядзець. Вось і выкройваеш, бывала, час на ўсё гэта. А цяпер прыбавілася гадзіна штодзённая, або 7 гадзін у тыдзень. Гэта вельмі дарэчы. Іх васьмь мне раней і не хапала.

Позняй восенню хутка цямнее. Успыхваюць агні ў вокнах. У святле ліхтароў іскрыцца дробная іміжа. Народу на вуліцах пасёлка прыбавілася: людзі адпачылі пасля работы і цяпер спяшаюцца ў клуб, у кіно, у бібліятэку, проста ў гасці да сяброў. Мы зайшлі ў бібліятэку, у чытальную залу. Цішыня. Мяккае святло настольных лямп. За сталамі людзі розных узростаў, розных прафесій.

Вось Аня Хілімон, токар цэха задніх мастоў. На сталае каля яе стосік падручнікаў. Аня рыхтуецца да чарговых заняткаў у інстытуце.

— 3 лютага гэтага года, — расказала нам Аня, — наш цэх перайшоў на сямігадзінны рабочы дзень. Адна гадзіна — як быццам і няма. Але колькі спраў можна зрабіць! Мне, напрыклад, яна дазваляе не толькі працаваць і вучыцца, але і больш займацца спортам. Што датычыць вытворчасці, то ўшчыльненне рабочага дня прывяло да больш зладжанай арганізацыі працы. Выпрацоўка не толькі не знізілася, але, наадварот, павысілася. Калі раней за 8 гадзін я рабіла 100—110 дэталей за змену, то цяпер вырабляю па 120—130 штук.

Аня працуе на заводзе ўжо каля пяці год. За гэты час яна атрымала высокую кваліфікацыю. Але не толькі дасканала валодаць прафесіяй токара хацелася ёй. Дзяўчына марыла стаць творцам новых машын — верных памочнікаў чалавека ў барацьбе з прыродай. Мара прывяла яе ў інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. Так Аня Хілімон стала студэнткай. Апрача гэтага, Аня вельмі любіць спорт, асабліва лёгкае атлетыку. Яна прымала ўдзел у заводскай і Усёбеларускай спартакіадах. А хіба можа яна стаяць у баку ад кіпучых спраў? Такі ўжо ў яе характар, такі яе дэвіз — не стаяць у баку ад жыцця, а быць у самой яго гушчы. Цяпер Аня ўдзельнічае ў спаборніцтве за ганаровае званне ўдарніка камуністычнай працы. Можна не сумнявацца, што яна яго заваўе.

— Вядома, усё гэта спалучаць

вельмі цяжка, — задуменна гаворыць Аня. — Але цяжасці на тое і існуюць, каб іх пераадоляваць. Наш урад, наша партыя скарацілі рабочы дзень на адну гадзіну. Гэта вялікі падарунак. Пастараюся выкарыстаць вольны час так, каб стаць яшчэ багацей ведамі, сілай, бадзёрасцю і працаваць яшчэ лепш.

Пройдзе нямнога часу, і ў нашай краіне будзе самы кароткі рабочы дзень.

Г. ВЯРХОЎСКІ,
Е. ХАЇНА

— Што дае лішняя гадзіна, я, бадай, адчуваю больш за іншых, — сказала Ольга Данилаўна Зуева. (Здымак уверсе). Лідзію Бомбараву мы засталі ў дзіцячым садзе № 16. Яна прыйшла па свайго сына Віцю.

— Лішнюю гадзіну можна выкарыстаць на падрыхтоўку да заняткаў, — гаворыць Аня Хілімон.

Фота С. Выгоцкага.

Мара вядзе

Першая ў працы

Перад начальнікам аддзела кадрў стаіць стройная высокая дзяўчына.

— Я з Кастрамы. Прыехала ў Мінск вучыцца. Скончыла курсы інструктараў фізічнай культуры. Сабралася ад'язджаць дадому, але перадумала... Вырасла застацца працаваць на камвольным камбінатаце. Прымеце?

— 3 ахвотай, але... няма куды. У нас ужо ёсць работнікі па фізкультуры. Камбінату не хапае спецыялістаў, работнікаў вытворчасці.

— Таму я і прыйшла да вас. У Кастраме працавала на тэкстыльнай фабрыцы «Сцяг працы».

— Хто вы па прафесіі? — адразу ажывіўся начальнік.

— Роўнічніца.

— 3 гэтага трэба было і пачынаць. Давайце дакументы!

Так паступіла Ніна Мацвеева працаваць у роўнічны цэх Мінскага камвольнага камбіната.

Энергічная, ініцыятыўная дзяўчына з першых дзён горада ўзялася за работу.

Ніна рэгулярна перавыконвала нормы. І ўвесь час над яе машынай лунаў чырвоны вымпел. Фатаграфія дзяўчыны паявілася на Ганаровай дошцы перадавікоў вытворчасці. Але не ў характары Ніны было захапляцца ўласнымі дасягненнямі.

— Уся брыгада, увесь цэх павінны перавыконваць план. Вось калі б кожная вопытная роўнічніца навучыла маладую... — марыла Ніна. І сама навучыла складанай прафесіі некалькі маладых работніц. Часта, скончыўшы змену, яна заставалася ў цэху, уважліва сачыла за працай сваіх былых вучаніц, аказваючы ім практычную дапамогу.

Роўніца — гэта тонкая, шырынёю ў некалькі міліметраў, доўгая стужка валокнаў шэрсці. Яна праходзіць праз спецыяльныя машыны, дзе апрацоўваецца, выраўноўваецца яе паверхня. Работніца-роўнічніца рэгулюе ход машыны, сочыць, каб не было абрываў стужкі. Роўніца паўзе па чорнай фонавай дошцы. Гэта добра для светлых тканін. Але калі ідзе чорны бастонці кавяркот, то цяжка своечасова заўважыць абрыў. У выніку атрымліваецца брак.

— Гэта трэба ліквідаваць! — цвёрда вырашыла Ніна. І васьмь яна прапанавала пафарбаваць адзін бок дошкі ў белы колер, каб можна было мяняць фон у залежнасці ад колеру тканіны, якая ідзе ў машыну. Гэта

была яе першая рацыяналізатарская прапанова. Цяпер іх пяць.

Мы бачым фатаграфію дзяўчыны на дошцы рацыяналізатараў. Ніна Мацвеева член навукова-тэхнічнага таварыства, яна першая на камбінаце жанчына-рацыяналізатар.

Майстар спорту

Ніна з дзяцінства захаплялася спортам. Добра плавала, хутка хадзіла на лыжах. Па скораснаму бегу на каньках у яе быў першы разрад. Словам, гэта была рознабаковая здольная спартсменка. Больш за ўсё Ніну захапляў веласіпед. Рэгулярна трэніравалася маладая спартсменка пад кіраўніцтвам Антона Васільевіча Плашчынскага.

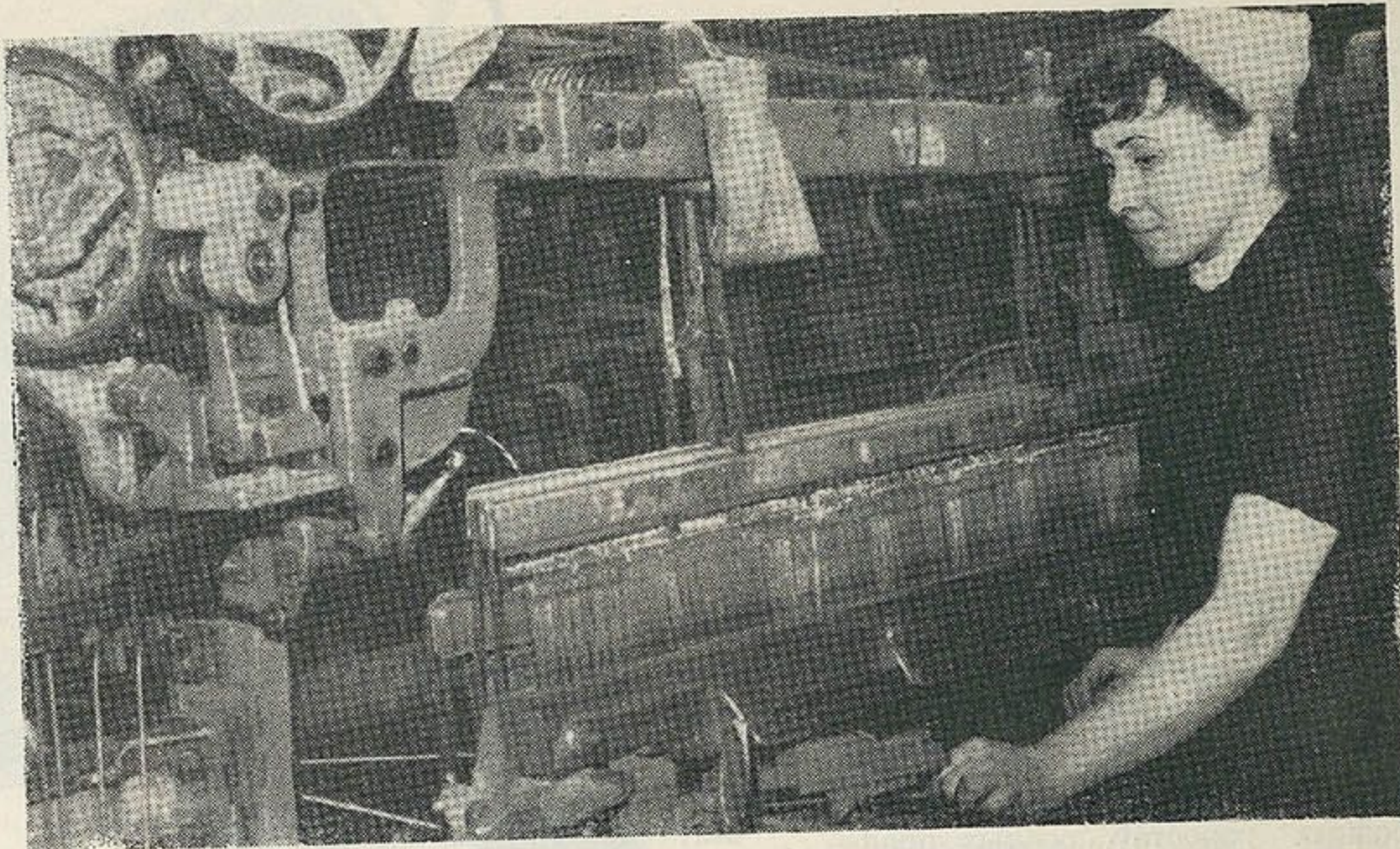
У 1954 годзе яна ўвайшла ў асноўны склад зборнай каманды Беларусі па веласіпеднаму спорту.

Запаветнай марай Ніны было выканаць норму майстра спорту СССР. Для гэтага трэба было паказаць у гонцы на 50 кіламетраў час — адну гадзіну восемнаццаць мінут трыццаць секунд. Перш чым дабіцца такога высокага выніку, Ніне прыйшлося вельмі шмат папрацаваць над тэхнікай, скарасной вынослівасцю, навучыцца правільна размяркоўваць сілы на дыстанцыі. Толькі за адзін сезон Ніна наездзіла на веламашыне

На п'едэстале пераможцаў II Спартакіяды народаў СССР капітан каманды Мінскага камвольнага камбіната майстар спорту Ніна Мацвеева.

Фота Церахава.

Камсамолка ткачы Мінскага камвольнага камбіната Сцяпаніда Стрэльцевайце дае прадукцыю толькі выдатнай якасці і выконвае норму на 115—120 прац.

Прысвячаецца дзяўчатам Мінскага камвольнага камбіната.

Анатоль АСТРЭЙКА

АЙ, СОНЕЧНАЯ ВУЛІЦА...

К палацам дрэвы туляцца
Зялёнай галавой.
Ай, Сонечная вуліца,
Сардэчны неспакой!

Хлапец з багатай Случчыны,
Як песня, малады,
З тваёй красой заручаны
На доўгія гады.

Ткачыхі ўсе ў хусціначках,
Касынкавы прыбой...
Між іх адна дзяўчыначка
Найлепшая сабой.

Хай паліць сонца у жнівені,
Іх абаіх пяць,
Трымціць, нібы ад лівеня,
Ён ад яе вачэй.

Пялюць варштаты ткацкія,
Складаюць працы гімн.
Ай, мары вы юнацкія,
Быць добра маладым,

На Сонечнай на вуліцы
І працаваць і жыць.
Ай, Сонечная вуліца,
Цябе як не любіць!

звыш 6000 кіламетраў, па 50—60 кіламетраў у дзень. Гэта без уліку зімовых трэніровак.

Так, цяжкі шлях да майстэрства!

Нарэшце, надышоў доўгачаканы дзень. Ніна Мацвеева заняла першае месца ў 50-кіламетравай гонцы на прыз газеты «Советская Белоруссия».

— Віншую!
— З перамогай!
— З майстэрствам! — гора ча віншавалі Ніну сяброўкі.

З кожным годам раслі спартыўныя дасягненні работніцы камвольнага камбіната. З 1954 года Ніна Мацвеева нязменны прызёр першынства горада, рэспублікі.

Апрача асабістых трэніровак, Ніна вяла вялікую грамадскую работу ў веласіпеднай секцыі камвольнага камбіната. Займалася з маладымі спартсменкамі. Вучыла іх тэхніцы і тактыцы веласіпеднага спорту, перадавала свой вопыт. Хутка велагоншчыцы Мінскага камвольнага камбіната сталі аднымі з лепшых у Беларусі

сярод каманд нізавых калектываў.

У 1959 годзе Ніна Мацвеева заваявала званне чэмпіёнкі Мінска. З раздзельнага старту на 15 кіламетраў у гонцы на прыз газеты «Советская Белоруссия» Ніна паказала 25 мінут 31 секунду.

Гэта ўжо новае дасягненне Беларусі!

За ўсю гісторыю веласіпеднага спорту ў рэспубліцы яшчэ ні адна спартсменка не дабівалася на гэтай дыстанцыі такога высокага выніку. Паспяхова выступаючы ў спаборніцтвах, Ніна цягнула за сабой усю каманду веласіпедыстак камвольнага камбіната, дапамагала сяброўкам на трэніроўках і ў спаборніцтвах.

Пачалася Усебеларуская спартакіяда. Паміж камандамі нізавых калектываў рэспублікі ішла ўпартая барацьба за права ўдзельнічаць у II Спартакіядзе народаў СССР. Пераможцам выйшаў дружны калектыв велагоншчыц Мінскага камвольнага камбіната.

Узмоцнена рыхтаваліся дзяў-

чаты да Спартакіяды. Ва ўпартых трэніроўках хутка прайцеў месяц. Надышоў жнівень. Масква. Узняты флаг II Спартакіяды народаў СССР. Спаборніцтвы пачаліся! На старт велагонкі выйшлі беларускія спартсменкі, работніцы Мінскага камвольнага камбіната: роўнічніца Ніна Мацвеева, прадзільшчыца Іда Шэлегава, наборшчыца іголак Ліда Дубатоўка, бракер Наташа Вялічка. Вялікага поспеху дабіліся мінскія дзяўчаты. Яны заваявалі другое месца ў Саюзе.

Цяпер Ніна Мацвеева працуе памочнікам майстра роўнічнага цэха. Нядаўна перасялілася ў добраўпарадкаваную кватэру. З вокнаў яе пакоя відаць прыгожыя кварталы новых жылых дамоў Мінскага камвольнага камбіната. Квітнее жыццё навокал. І дзяўчына марыць...

Яна хоча стаць інжынерам, а ў спорце змагацца за званне чэмпіёнкі краіны.

Л. ВОБЛІКАУ,
майстар спорту.

НА РАДАСЦЬ УСІМ НАМ

(Да шасцідзесяцігоддзя з дня нараджэння Міхася Лынькова)

НАШАМУ паважанаму Міхасю Ціханавічу Лынькову споўнілася шэсцьдзсят год. Гэту гадавіну выдатнага прайска, старэйшага пісьменніка-камуніста, вядомага грамадскага дзеяча і вучонага шырока адзначае ўся наша грамадасць, усе працоўныя Савецкай Беларусі. Усе добра ведаюць хвалючыя творы Міхася Лынькова не толькі ў нас, але і далёка за межамі рэспублікі. Яго манументальны раман-эпапея «Верапамяныя дні» стаў летапісам барацьбы беларускага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Яго шматлікія апавяданні і навалы былі і застаюцца ўзорам мастацкага слова.

З імі наш чытач пазнаёміўся яшчэ ў сярэдзіне дваццатых гадоў. «Над Бугам», «Андрэй Лятун», «Чыгуныя песні» адразу сталі хрэстаматычнымі і выходзілі ў моладзі гераізм, які прынеслі з франтоў удзельнікі грамадзянскай вайны, выходзілі гераізм працоўных будняў. Наступныя кнігі апавяданняў: «Саўка-агіцірнік», «На вялікай хвалі», «Баян» адлюстроўваюць калектывізацыю, перавыхаванне чалавека ў працэсе сацыялістычнага будаўніцтва.

На кожным этапе жыцця савецкага народа пісьменнік адгукаецца новымі творами. Яго творчасць характарызуецца глыбокай народнасцю і партыйнасцю. У гады Вялікай Айчыннай вайны Міхася Лынькоў піша цудоўныя навалы «Астап», «Васількі», «Дзед Аўсей і Палашка». Адначасова з творами, як кажуць, малых форм, апавяданнямі і навамі, якія з'яўляюцца залатым фондам скарбніцы беларускай прозы, Міхася Лынькоў стварае буйныя творы.

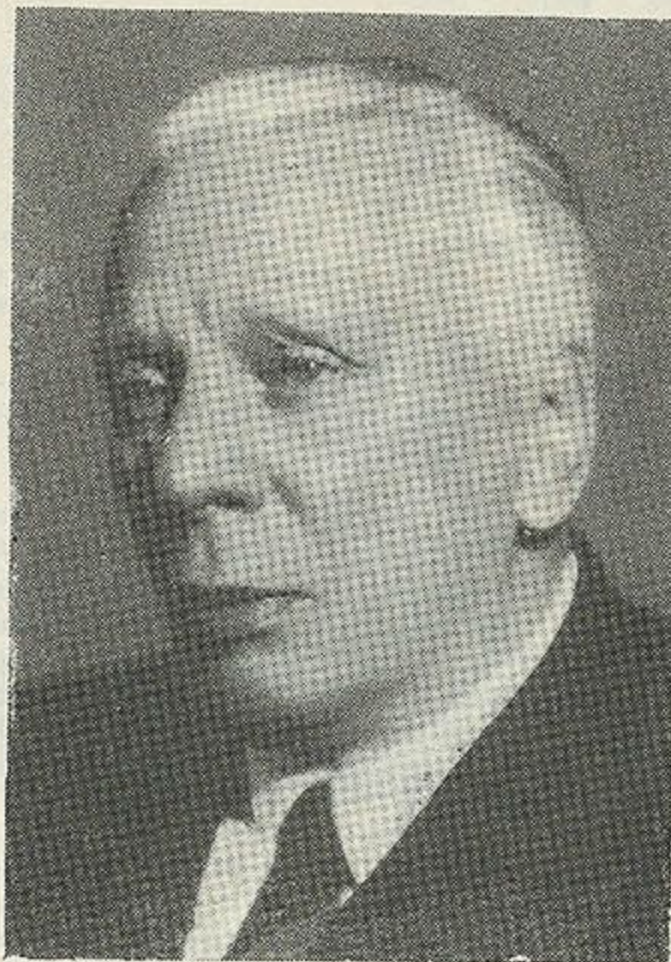
Міхася Лынькоў не толькі выдатны пісьменнік, але і актыўны грамадскі дзеяч. Ён слуга народа, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. Доўгі час ён знаходзіцца ў кіраўніцтве Саюза пісьменнікаў БССР і СССР.

Міхася Лынькоў адзін з тых, хто ўзначаліў усенародны рух барацьбы за мір. У складзе беларускай дэлегацыі ён неаднаразова ўдзельнічаў у рабоце асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Нью-Йорку.

Шмат увагі аддае наш старэйшы пісьменнік выхаванню літаратурнай моладзі. Мне, як і кожнаму з нас, пісьменнікаў малодшага пакалення, хто ведае асабіста Міхася Ціханавіча, у дзень яго слаўнай даты хочацца падзяліцца з чыта-

чамі пачуццём вялікай удзячнасці і глыбокай павагі да юбіляра, чалавека і нашага настаўніка.

Я ведаў Міхася Лынькова яшчэ да вайны, калі вучыўся ў Мінскім педінстытуце імя А. М. Горкага.

Міхася Лынькоў тады быў рэдактарам часопіса «Полымя» і рэдагаваў мае першыя юнацкія апавяданні. Строгі і патрабавальны рэдактар, Міхася Лынькоў нярэдка рабіў праўкі, заўвагі, часам паказваў, што яму спадабалася. Вось аднойчы, помню, у маім апавяданні ён паказаў на такі абзац:

«Ляцела пахучая, светлая ноч. На ўсходзе днела. У цвяцені яблыня слухала маладых і скідала ім зверху па лістку цвету... А колькі пялёстак на яблыні!.. А ва ўсім садзе!..»

— Добра напісана... Хораша гучыць, — сказаў Міхася Ціханавіч. — У каго сэрца — сухар, той не зразумее і не напіша...

Мне, маладому аўтару, тады зусім стала ясна неабходная ў творы рамантычная ўзнёсласць, якая спадабалася старэйшаму пісьменніку. Пазней я заўсёды імкнуўся, каб у маіх апавяданнях як мага больш было такога гучання.

Затым настала вайна. Вясной 1942 года я афармляўся ў рады Камуністычнай партыі. Помню, як я абрадаваўся, калі, будучы пад Масквой, дазнаўся па радыё, што Міхася Лынькоў у сталіцы. Я шукаў яго, як свайго роднага, адшукаў і папрасіў рэкамендацыю ў партыю.

Міхася Ціханавіч быў у форме старшага батальённага камісара, а я быў артылерыст, старшы сержант.

— Вось, я табе пішу, — сказаў Міхася Ціханавіч, — ведаю цябе як здольнага пачынаючага пісьменніка, як сумленнага, дысцыплінаванага камсамольца, адданага Савецкай Радзіме і нашай Камуністычнай партыі.

Я падзякаваў за шчырыя словы і, вярнуўшыся ў полк, пакляўся апраўдаць вялікае давер'е старэйшых камуністаў. Ніколі не забудзеш тых, хто даваў рэкамендацыю. А я рад, што мне выпала шчасце мець яе ад Міхася Лынькова, атрымаць яе ў грозныя дні Айчыннай вайны. Гэта давер'е жыве і будзе жыць у маім сэрцы.

Пасля вайны мне даводзіцца штодня сустракацца з Міхасём Ціханавічам Лыньковым на працы. Гэта праца ўмацавала яшчэ большую пашану да Міхася Лынькова, як чалавека, як грамадскага дзеяча, і вялікага майстра мастацкага слова.

Калі Міхася Ціханавіч працаваў над другой кнігай рамана «Верапамяныя дні», ён шмат расказваў мне пра свой замысел.

— Срэбраныя званочки... Срэбраныя званочки, — казаў ён пра аднаго героя рамана. — Яго немцы кінулі ў яму. Ён прыходзіць да свядомасці і чуе... Срэбраныя званочки! Гэта лядзяшкі, прыгрэтыя пад сонцам, капаюць. Звоняць, капаюць ля яго галавы... І ён знаходзіць у сабе волю да жыцця. Я яму дапамагаю забіць немца. Выпаўзці з ямы. І потым выратаваў. Яго сустракаюць партызаны. Вось, якая наша воля — воля бальшавіка. Я пакажу ў рамане, як чалавек з пакуты ідзе да вясны чалавецтва.

У Міхася Ціханавіча валасы ўжо зусім белыя. Калі ён гаворыць гэта, позірк яго зусім юнацкі. Увесь напоўнены юнацкім настроем, ён некалькі раз паўтараў:

— Срэбраныя званочки.

Срэбра ў валасах Міхася Ціханавіча не бракуе быць яму заўсёды маладым, нестарэючым душой.

Дзелячыся гэтымі шчырымі думкамі з чытачамі часопіса пра свайго настаўніка, я жадаю яму, слаўнаму юбіляру, добрага здароўя і многіх год жыцця, новых творчых поспехаў на радасць усім нам.

Іван ГРАМОВІЧ

С. ГАНСОЎСКИ

Мал. Ю. Пучынскага

А п а в я д а н н е

СПРЭЧКА пачалася раптоўна, як вулічная катастрофа. Паўгадзіны назад Шчагловы вярнуліся дадому з клуба, дзе глядзелі «Розны лёс». Па дарозе зайшлі ў магазін, і Андрэй ветліва ўзяў у Валі цяжкую сетку з прадуктамі. Дома ён паставіў на пліту чайнік і заварыў чай, сам накрыў стол на кухні, нарэзаў хлеба і пераклаў масла з пакеціка ў цяжкую шкляную маслёнку. Валя пераапанулася ў халат, узяла з этажэркі кнігу і таксама выйшла ў прасторную, абліцаваную бліскучай кафляй кухню. Яна села за стол, а Андрэй, у кашулі-каўбойцы і спартыўных штанах, рабіў бутэрброды. У яго руках яны выглядалі вельмі маленькімі.

Валя шчасліва ўздыхнула, і ёй здалося, што з таго моманту, як Андрэй вярнуўся са зняволення, яны яшчэ ніколі не былі такімі блізкімі. А праз паўгадзіны яны абодва, бледныя ад гневу, стаялі адзін супраць другога і не саромячыся, што іх чуюць у суседнім пакоі, выкрывалі ўсё самае крыўднае, што прыходзіла ў галаву. Потым Андрэй выбег у пярэднюю, шалёным рыўком садраў з вешалкі паліто, пакруціў яго ў паўзмроку, не знаходзячы дзе ніз, а дзе верх, выкрыкнуў: «Не чакай! Не вярнуся. Забуду дарогу!» — і выскачыў на пляцоўку. Гук яго крокаў пракаціўся і знік дзесьці ў лесвічным бяздонні.

Удар дзвярэй аб вушак, як здалося Валі, узварухнуў увесь новы шасціпавярховы дом. Яна машынальна падабрала з лінолеума асколкі разбітага Андрэем кубка і абясіленая села на канапу. Не запальваючы электрычнасці, нерухома і бяздумна яна прасядзела на канапе каля паўгадзіны, потым, пацёршы лоб, узялася ўспамінаць, як жа ўзнікла гэтая сварка.

Яны выйшлі з клуба і ля агарожы парку сустрэліся з Фамічовымі. Валя, якая трымала Андрэя пад руку, адчула, як увесь ён адразу напружыўся; напаміньці ці не напаміньці Барыс Фамічоў пра тое, што хацеў забыць Андрэй? Але хоць гэта была іх першая сустрэча пасля суда, Фамічоў ветліва, нібы нічога не адбылося паміж імі, кінуў Андрэю:

— Здарова! Ну, як карціна?

— Карціна цудоўная, — хутка адказаў Андрэй. — Не пашкадуеш.

Валя пераглянула з Нюрай Фамічовай, і іх позіркі сказалі адно і тое ж: пранесла. Цяпер усё будзе ў парадку. Фамічовы загубіліся ў ярка асветленым натоўпе ля касы, а Андрэй пасля нядоўгага маўчання сказаў:

— Добры хлопец Борка!

У магазіне ён працягнуў руку да Валінай сеткі:

— Давай, давай! А то ты зараз уся сагнешся пад гэтай торбай. У бакалейным адзеле перад закрыццём было зусім пуста. Прыбіральшчыца ўжо насыпала на плітчную падлогу пухлую жоўтую грудку пілавіння.

Прадаўшчыца, якая сачыла за Андрэем і Валей, сказала з-за прылаўка:

— Не сагнецца! На заводзе па восем гадзін працуе і нічога, не гнецца! — і дадала: — Які муж у цябе беражлівы! Заўсёды б яны бераглі так нас.

Валя засмяялася, паўтараючы гэта дзіўнае слоўца «беражлівы». Потым яны ішлі па вуліцы, і Валя захаплялася паволь-

най прагулкай. Гэта была адна з тых вуліц, якіх вельмі многа вырасла ў пасляваенныя гады па маскоўскіх ускраінах, і прыгажосць іх можа цалкам ацаніць толькі той, хто жыве там.

Зялёныя і чырвоныя літары шылдаў над вітрынамі магазіна, якія слаба свецяцца ў вясеннім вянчэрнім паўзмроку; шлох аўтамабільных шын па асфальту; лаўкі ля газонаў, дзе сядзяць адпачываючыя пасля дзённай працы рабочыя і іх жонкі; нягучныя словы дзяцей, якія баяцца, што іх зараз адправяць спаць, і таму перасталі свавольніць... І дома ў Андрэя з Валей усё было добра да таго часу, пакуль Валя не села на кухні за чай з кнігай у руцэ. Яна адкрыла кнігу і адразу захапілася ёю. Раптам пачула гук разбітага кубка і ўбачыла, што Андрэй стаіць сярод кухні і глядзіць на яе з такой нянавісцю, што яго сінія вочы як быццам свецяцца.

Ён сказаў:

— Чытаеш, пані Чакаеш, што я табе чай у рот наліваць буду?

Спачатку Валя не зразумела, што ён гаворыць, і вельмі спалохалася. Ёй здалося, што здарылася нейкае няшчасце. Потым, калі здагадалася, што муж проста пакрыўдзіўся, яе спалох змяніўся злосцю. Яна выпрасталася перад ім, маленькая і рашучая.

— Ты што, звар'яцеў?

Андрэй не слухаючы яе сказаў:

— Думаеш, я не бачу? Кожны раз паказваеш, што ты зарабляеш грошы, а не я. Служанкай мяне хочаш зрабіць? Не выйдзе!..

Гэта было страшэнна несправядліва. Увесь той месяц, што ён падшукваў сабе работу, яна ні разу не напамінала яму, што яны жывуць толькі на яе заробковую плату. Яна, наадварот, раіла не хапацца за першае, што яму прапануюць.

— Эх ты! — сказала яна, — злуешся на сябе, а спаганяеш злосць на мне. Вазьмі сябе ў рукі. Будзь чалавекам.

— Буду, толькі не з табой. Я тую хвіліну ненавіджу, калі мы з табой сустрэліся.

Пасля гэтага яны ўжо не маглі спыніцца. Адна сказаная недарэчнасць пацягнула за сабой другую, і чым больш несправядлівымі былі тыя словы, якія прыходзілі ў галаву, тым лягчэй яны выгаварваліся. Андрэй крычаў, што з-за Валі ён не пайшоў пасля тэхнікума ў інстытут і з-за яе трапіў у турму. Валя адказвала, што ёй надакучыла быць яму нянькай і яна больш не хоча выцягваць яго з броду. Потым ён пайшоў, з сілай стукнуўшы дзвярыма, і Валя засталася адна. Так, ёй сапраўды надакучыла цягнуць яго.

Меў рацыю бацька, калі гаварыў, што Андрэй лёгкадумны хлопец. Прыгожы, заўсёды ў добрым настроі, ён быў лёгкі і на знаёмства і на сваркі. Ён адразу зачараваў і Валю, і яе сябровак, і знаёмых, і нават дворнічыку таго дома, дзе тады жыла Валя.

Калі Андрэй праводзіў яе ўначы, дворнічыха, стоячы з ключом ля параднага, заўсёды джудалюбна пытала:

— Ну, што, адчыняць ці пастаіць яшчэ?

І яны стаялі, стаялі не ў сілах расстацца, пакуль Валя не аб-

думвалася, што засталася ўсяго тры гадзіны да пачатку работы.

Пры гэтым успаміне Валя ледзь усміхнулася, але тут жа адагнала ад сябе гэтыя думкі і пачала зноў думаць аб дрэнным і цяжкім.

Суд... За некалькі дзён да яго Андрэй яшчэ храбрыўся. Яму здавалася, што на судзе яго толькі падакараюць, як дакарала жонка за выпіўку і дружбу з п'яніцамі, і адпусцяць дадому. Але суд пачаўся, і суддзя — высокая жанчына з густымі чорнымі бровамі на поўным белым твары — пачала пытаць у яго:

— Прозвішча?

— Шаглюў.

— Імя?

— Андрэй Сяргеевіч.

— Год нараджэння?

І строга афіцыйнае судовай працэдуры, цішыня, якая адразу запанавала ў зале, далі Андрэю зразумець, што гэта не гульня, а сапраўдны суд. А калі паказанні пачаў даваць Фамічоў, яшчэ перабінтаваны і падобны на чалавека-невідзімку з рамана Уэлса, Андрэй разгубіўся, ссутуліўся, апусціў галаву і толькі часам, адшукваючы ў зале Валю позіркам, прасіў у яе спачування, прасіў пацвярджэння, што яна ўсё-такі яго кахае.

А Валя сядзела ў жорсткім і нязручным крэсле і праз сілу вымучана ўсміхалася яму, каб хоць як-небудзь падбадзёрыць яго.

Ён адбыў свой тэрмін, і Валя стрэла яго на пероне гарадскога вакзала. Дома бацькі яе казалі, што Андрэй вернецца яшчэ больш сапсаваны суседствам з хуліганамі і бандытамі. І таму яна ішла на вакзал насцярожаная, адчуваючы адначасова і прыгнечаны страх і радасць. Але ў дзвярах вагона ён усміхнуўся так вінавата, што сэрца яе ў адзін момант завалакло жалем і каханнем... І ўсё было ўжо наладзілася, усё было так добра... Як раптам гэта страшэнная сварка! Валя ўзнялася з канапы, нервова паціскаючы рукі і паўтараючы:

— Не, не. Цяпер усё скончана! Больш ён мне не патрэбен...

І яна пачала думаць аб тым, што трэба зараз жа, пакуль не астыла яе рашучасць, пачынаць справу аб разводзе.

У калідоры скрыпнулі ўваходныя дзверы, пачуліся крокі суседкі і яе мужа. Валя з палёгкай падумала, што суседзяў не было дома і што яны не чулі, як яна сварылася з Андрэем. Але потым яна адмахнулася ад гэтай думкі: усё роўна! Яна прайшла па цёмным, асветленым толькі месечным святлом пакоі і спынілася ля дзвярэй...

Паветра ў пакоі было пранізана нейкім слабым, тонкім пахам. Валя глыбока ўздыхнула, і раптам без усякай сувязі ўспомнілася, як упершыню сказаў ёй пра сваё каханне Андрэй... Ён абняў яе і яна замерла ад радасці, удыхаючы пах ландышаў, якія былі высаджаны белым дываночкам ля фантана.

— Пах ландыша, — сказала ўслых яна, аглядаючы пакой.

Валя адчыніла дзверы і выйшла ў калідор. Тут пахла больш рэзка. Здавалася, што ландышам пахлі і яе паліто на вешалцы, і паліто суседзяў, і нават лыжы Андрэя, якімі ён не карыстаўся ўжо два гады...

Валя запаліла электрычнасць і на падлозе пад вешалкай убачыла маленькі бліскучы прамавугольнік. Яна нагнулася і падняла яго. Гэта быў васьмірублёвы флакончык духоў «Ландыш». Шклянны корак трэснуў. Бутэлекка была напалову пустая. Трымаючы яе ў далоні, яна паківала галавой. Тут ён увесць і быў, яе Андрэй: спачатку купіў ёй духі ў падарунак, а потым ўскіпеў і пасварыўся з ёю. Яна ўздыхнула і зразумела, што не можа думаць пра мужа так, як думала яшчэ чвэрць гадзіны назад. Ён жа сапраўды перамяніўся з таго часу, як прыйшоў са зняволення. Кінуў піць, перастаў сустракацца са сваімі ранейшымі ся-

рамі. Яна ўспомніла, як яны ўпершыню прыйшлі ў гэты пакой, як сядзелі абняўшыся на чамадане. Жанчына-камендант сказала ім тады:

— Шчасліва вам!

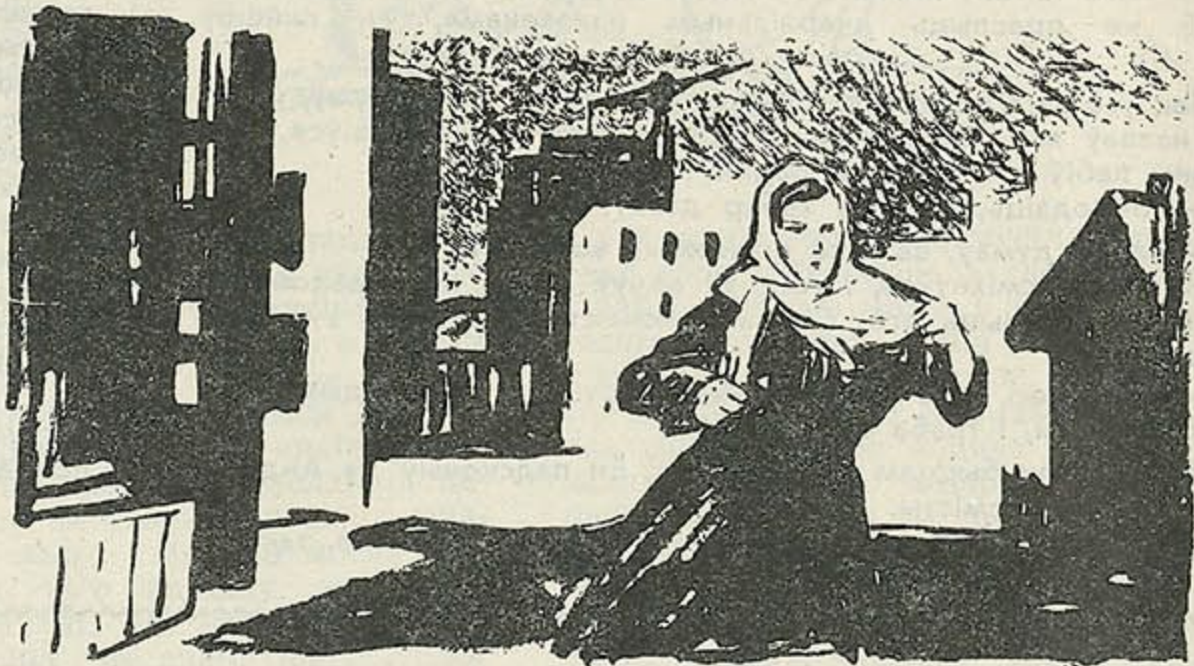
Так, тады ў іх было шчасце. А цяпер? Няўжо ўсё скончана? Валі прыйшло ў галаву, што сённяшняя сварка была толькі сваркай, не больш, што яна ўсё роўна кахае свайго Андрэя, грубаватага, крышку свавольнага, але добрага хлопца.

— Мой. Усё-такі ён мой, — сказала яна сабе. Гадзіннік пачаў біць дванаццаць, і гук яго як быццам падказваў ёй, што вось ужо тры гадзіны як Андрэя няма дома.

Заклапочаная цяпер ужо зусім іншым, яна парывіста ўстала, схопіла з вешалкі вялікую вязаную хустку, проста на халат накінула паліто і кінулася на лесвіцу. Дабегшы да пляцоўкі першага паверха, яна зашпіліла гузікі і выйшла на вуліцу.

Было цёмна, пуста і холадна. Ноч змыла ўсё дзённае і вярчэнне зачараванне, якое надавала гэтаму раёну людзі. На вуліцы не было ніводнай душы, толькі асфальт і каменныя сцены, асветленыя рэдкімі ліхтарамі.

...Андрэй сядзеў і піў у Кугалева, былога брыгадзіра на той

будоўлі, дзе ён сам калісьці працаваў. Усяго гадзіну назад Андрэю здавалася, што Кугалеў сустрэне яго як роднага, прапануе пачаваць або нават жыць у яго. Але атрымалася зусім не так. Кугалеў ужо спаў, нягледзячы на ранні час, і Андрэю прыйшлося доўга стукіць да яго ў абштыты падранай чорнай цыратай дзверы. Калі Кугалеў нарэшце адчыніў і пазнаў Андрэя, ён спытаў, ці адсядзеў ён свой тэрмін, і толькі пасля гэтага ўпусціў яго ў вялікі, цесна застаўлены мэбляй пакой. Андрэй раскажаў, што пасварыўся з жонкай і не хоча начаваць дома. Кугалеў выслухаў яго панура, паціраючы вялікай рукою маршчыністы заспаны твар, і нічога не адказаў. Ён памякчэў тады, калі Андрэй прапанаваў выпіць і выцягнуў з кішэнкі пяцьдзят рублёў. Кугалеў узяў грошы, усунуў босяя ногі ў растаптаныя валёнкі і пайшоў па гарэлку.

Цяпер яны сядзелі за драўляным брудным сталом і пілі, закусваючы чорным хлебам і капустай. У пакоі з закуранай столлю і зялёнымі шпалерамі ў сальных плямах стаяў цяжкі пах чалавечага жыцця, якое ніколі не праветывалася. Спачатку Андрэю былі агідныя і гэты пах у пакоі, і рознакаліберныя з мутнымі сценкамі шклянкі, з якіх пілі гарэлку, але потым, калі адна бутэлька была ўжо распіта, ён адчуў палёгка, як чалавек, які пакінуў усе клопаты ззаду. Кугалеў, маленькі, з жорсткімі рыжымі вусамі на чырвоным маршчыністым твары, узяў гітару і нечакана заспяваў высокім сіплым голасам:

На мурманскай дарозе
Стаялі тры сасны...

Андрэй ап'янеў. Яму-таксама захацелася спяваць, але ён не ведаў слоў і толькі паўтараў:

— Эх, Вася!.. Эх, Вася!

Даспяваюшы песню, Кугалеў пачаў скардзіцца, што цяпер не так добра працаваць на будоўлі, як было з Андрэем. Андрэй слухаў Кугалева з задавальненнем, потым насцярожыўся. Кугалеў гаварыў:

— Цяпер прарабы форс задаюць на любым аб'екце. Манету ніхто не бярэ. Не падмажаш.

— А я хіба браў? — спытаў Андрэй.

Кугалеў усміхнуўся, паказваючы рэдкія з'едзеныя тытунём жоўтыя зубы.

— А хіба не браў?

— Мы проста разам пілі, — сказаў Андрэй.

— На чые пілі?

— І на мае таксама.

Кугалеў паківаў галавой.

— Тваіх колькі было? Ты на стаўцы сядзеў: восемсот і нікуды не падзенешся. Ды яшчэ жонцы аддай.

Андрэй замаўчаў, і ў першы раз яму прыйшло ў галаву, што можа быць адносіны ў яго ранейшай кампаніі былі не такімі ўжо таварыскімі, як ён пра іх думаў. Яму здавалася тады, што ён проста «па-сяброўску» дае Кугалеву і яшчэ двум іншым брыгадзірам добрыя нарады, а яны таксама «па-сяброўску» з ім п'юць. Выходзіць, што Кугалеў папросту падкупляў яго. Гэтая думка так уразіла яго, што ён пачаў цверзаць.

Яму ўспомнілася, што вельмі даўно, калі ён толькі прыйшоў на будоўлю з тэхнікума, Кугалеў першы раз запрасіў яго выпіць пасля работы. Андрэй адмовіўся, і Кугалеў сказаў: «Кінь, арцельскім хлопцам трэба быць — вось што!» А другі брыгадзір Самсонаў, якога потым асудзілі за ўкрадзены паркет, працягнуў, наўмысна гледзячы ўбок:

— Чаго ты яго клічаш? Ён чалавек чарнільны — начальнік. Каб не праслыць «чарнільным чалавекам», ён пайшоў з імі.

Так усё гэта пачалося... Значыць, Фамічоў казаў праўду, калі назваў яго хабарнікам. А Андрэй так пакрыўдзіўся, што п'яны пабіў яго. Андрэй падняўся з-за стала.

— Выходзіць, ты мне хабар даваў?

— А ты думаў, за твае прыгожыя вочы пілі?

Кугалеў усміхнуўся, і Андрэй адчуў амаль непераадольнае жаданне ўдарыць яго. Стрымліваючыся, сціснуўшы зубы, ён сказаў:

— А цяпер каго-небудзь іншага шукаеш з маладых? Вось такім, як ты, і трэба біць морду...

Кугалеў як быццам чакаў гэтага. Ён падскочыў да Андрэя, дужы і прыземісты.

— Ну ўдар, удар! За Фамічова цябе судзілі? Мала, так?

Ад Кугалева патыхала змешаным агідным пахам гарэлкі, махоркі і нямытага потнага цела. Андрэй адштурхнуў яго, спехам схпіў у пярэдняй з цвіка сваю шапку, паліто і адкінуў кручок выхадных дзвярэй.

Халодная красавіцкая ноч адразу ахапіла яго, прылягла прахалодай да шчок і шыі. Ён амаль бягом кінуўся са двара, дрыжучы ад холаду і ад гневу, паўтараючы: «Вось гадзюка, вось гадзюка!»

На шырокай, прасторнай вуліцы новага раёна ён спыніўся перадыхнуць. Яму захацелася курыць, ён усунуў руку ў кішэню паліто за непачатым пачкам «Беламора» і, калі пачаў распячатваць яго, адчуў, што пачак пахне ландышам.

— Што гэта!..

Ён ўспомніў, як удзень купіў жонцы духі, хацеў аддаць іх увечары пасля кіно і як замест гэтага за чаем ускіпеў, груба, неразумна і дзіка накрываў на яе. Сэрца ў яго сціснулася. «Чытала кнігу, — сказаў ён сабе. — Ну і што ж? А я колькі разоў чытаў, калі яна мне падавала то абед, то чай, і яна на мяне не злавалася».

Ён ўспомніў цяпер, як часта жонка ўгаварвала яго не сябраваць з Кугалевым, як яна ўвесь час цягнула яго ад п'янага жыцця да іншага — светлага і чыстага, як дапамагала яму ў цяжкі для яго час. Андрэй горка закусіў губу. Потым яму прыйшло ў галаву, што вось зараз ён прыйдзе дадому, моўчкі аддасць жонцы духі, і яна зразумее, што ён думаў пра яе, кахае яе. І яна даруе, абавязкова даруе. Андрэй пашукаў па кішэнях, але флакончыка нідзе не было. Тады, махнуўшы рукой, ён пайшоў па тратуару, ссутуланы і пануры. Але паступова свежае паветра палепшыла яго настрой. Дайшоўшы да трамвайнага прыпынку, ён загадаў сам сабе: «Калі трапіцца трамвай, значыць, Валя мне даруе».

...Андрэй сядзеў на сядзенні насупраць заспанай кандуктаршы і думаў, што цяпер, нарэшце, ён назаўсёды разлічыўся з тым, што яшчэ стаяла паміж ім і Вальей, і пачнецца па-сапраўднаму тое вялікае, што называецца сям'ёй.

Пераклад з рускай мовы.

Аб жаночай годнасці

Ці правільна я зрабіла?

Дарагая рэдакцыя! Я хачу падзяліцца з вамі сваім горам. У 1952 г. я выйшла замуж. Пражыла з мужам сем год, цяжкае было маё жыццё. Асабліва цяжкім стала, калі паявіліся на свет дзеці: сын, а двама гадамі пазней — дачка. Муж не толькі мне не памагаў гадаваць іх, але калі здаралася дзіця хварэла і непакоіла яго ноччу, ён падхопліваўся, кідаўся зверам на дзіця і на мяне, ужываючы, апроч лаянкі і крыку, фізічную сілу. Мяне ён кожны дзень абзываў рознымі брыдкімі словамі.

Нацярапейшыся, я ўладкавалася на работу, хоць даводзілася пакідаць малых дзяцей адных. Тры гады мы пражылі ў розных месцах. За гэты час ён не прыслаў на дзяцей ні капейкі. Здарылася, што я захварэла і пралажала 5 тыдняў у бальніцы. Я пісала яму пісьмы і прасіла, каб прыслаў дзецям грошай. Але на гэтыя пісьмы я нават не атрымлівала адказу. Ужо тады я вырашыла з ім развісьціся. Але ў жанчыны сэрца мяккае, здольнае ўсё дараваць. Я выпісалася з бальніцы, і хутка прыехаў мой муж. Ён паабяцаў, што будзе добрым мужам і бацькам.

Але не прайшло і двух тыдняў, як зноў пачулася лаянка, насыпаніся пабоі. Лаянка ўвайшла ў быт у нашай сям'і. Дзеці, гуляючы між сабой, лаяліся такімі ж брыдкімі словамі, як бацька.

Я звяртала на гэта ўвагу мужа, прасіла, каб ён не лаяўся хоць перад дзецьмі, але ён і слухаць не хацеў.

Баючыся, што ў такой сям'і дзеці атрымаюць выхаванне адваротнае таму, якога патрабуе наша камуністычная мараль, я вырашыла парваць з мужам назаўсёды. Але ў душы ў мяне творыцца штосьці незразумелае. Мне вельмі балюча.

Мяне мучыць думка: як зразумеюць мой учынак дзеці і ці правільна яны яго ацэняць?

Чытачка Н.

Пісьмо чытачкі Н., якое мы змяшчаем у часопісе, прымусіла нас падумаць аб многім і, перш за ўсё, аб жаночай годнасці.

Зразумела, цяжка адважыцца парваць з мужам, бацькам тваіх дзяцей,

узяць на сябе адказнасць за выхаванне іх і ўвесь час яшчэ непакоіцца, ці зразумеюць такі ўчынак дзеці.

Відаць, што перш чым прыняць такое адказнае рашэнне, таварыш Н. шмат перажыла, перадумала, шмат

зрабіла, каб наладзіць сямейнае жыццё. Але ўсё яе намаганні былі марныя. Што ж, калі чалавек, з якім сем год назад звязала яна жыццё, дазваляе сабе такія брыдкія паводзіны ў адносінах да дзяцей і жонкі, ён не варты называцца бацькам, не варты называцца нават савецкім чалавекам. Што карыснага дасць ён сваім дзецям?

Мы разумеем, наколькі ўсё гэта складана, але мы лічым, што Вы, таварыш Н., зрабілі правільна. Так і павінна рабіць савецкая жанчына, яна павінна змагацца за сваё чалавечае шчасце, за сваю чалавечую годнасць. На Вашым нялёгкім шляху Вам дапамогуць калектыў, у якім вы працуеце, грамадскасць. Работа прынясе не толькі матэрыяльную забяспечанасць, але і маральнае задавальненне. Усведамленне таго, што Вы ў адным страі разам з усім савецкім народам будзеце камунізм, будзе служыць Вам вялікай падтрымкай. З недарэчнага бацькі трэба спагнаць на выхаванне дзяцей належную дапамогу. Не трэба адмаўляцца ад аліментаў, як гэта з гордасці робяць некаторыя жанчыны. А дзеці вырастуць і зразумеюць Вас правільна.

Жаночая годнасць! Яна павінна праявіцца ў многім. Вось перад намі яшчэ адно пісьмо. Яшчэ адзін чалавечы лёс.

...— Марыя, я кажу табе работу трэба пакінуць.

— Чаму?

— Як, чаму? Міхасёк недагледжаны і гаспадарку дагледзець не паспяваеш.

Марыя імкнецца давесці мужу, што ніяк нельга пакінуць работу. Не для таго ж вучылася на агранома, каб сядзець дома.

— Магчыма твая мама з Міхасёком пабудзе?

— Мама за няньку не будзе. Яна ўжо даўно сказала, што няньчыца з малымі не стане.

— Але ж ты, між іншым, казаў, што цябе выгадавала бабуля.

— Ну і што, калі казаў. Бабуля любіла з малымі валэндацца. Яна, каб дажыла, то і праўнука глядзела б. Мама таксама кажа, каб ты пакінула работу. З-за тваёй занятасці суседчын кот усіх куранят вясной перадушыў. Парадку больш у хаце будзе, калі пакінеш працу.

— Ты ж ведаеш, што зараз усе змагаюцца за выкананне сямігодкі. У нашай брыгадзе ідзе спаборніцтва. Кукурузу вырастцілі добрую і бульба ўрадзіла як ніколі. А хатнія справы я паспела б зрабіць: і зварыць, і зацыраваць, і жывёлу дагледзець, калі б ты мне дапамагаў па гаспадарцы. Гэтыя словы зусім выводзяць неспагадлівага мужа з раўнавагі.

І зноў пытанне. Што рабіць? Марыя некалькі год вучылася. Яна зусім правільна лічыць, што павінна працаваць, што погляды мужа на яе толькі як на гаспадыню дома даўно павінны былі ўжо адысці ў нябыт.

Павага да чалавека ніколі не прыходзіць сама. Яе заслугаюць у грамадскай працы, прыкладнай работай на вытворчасці, добрымі паводзінамі ў агульнажыцці, сямейнай вернасцю.

Павага да чалавека прыходзіць рознымі шляхамі. Каця Іванова працуе на заводзе і вучыцца ў вячэрняй школе. Адночы, калі зайшла размова аб паспяховасці па матэматыцы, нехта з хлопцаў прамовіў: «Не з дзявочай гэта галавой». Каця насцярожылася, але змаўчала. Яна ўважліва слухала тлумачэнні настаўніка, старанна рыхтавалася да заняткаў. За першую пісьмовую работу атрымала тройку. Яшчэ больш настойліва і ўпарта пачала працаваць дзяўчына над кожным заданнем. І дзень за днём узростала ў яе цікавасць да гэтай «не дзявочай дысцыпліны». Хутка ў поспех Каці паверылі ўсе навучэнцы, з ёй размаўлялі хлопцы як роўныя з роўнай, дзяўчаты называлі яе «залатой галавой». Каця не зазнавалася. Сваімі ведамі заўсёды дзялілася з сябрамі. Прыходзячы мінут за 20—30 да пачатку заняткаў, яна падыходзіла да дошкі і тлумачыла, як рашала цяжкую задачу або прыклад, якія не змаглі выканаць яе сяброўкі.

І вось за гэтую добрую чалавечую рысу — заўсёды падзяліцца сваімі ведамі з іншымі, дапамагчы таму, хто мае ў гэтым патрэбу, падцягнуць свой клас у спаборніцтве з іншымі — глыбока паважаюць у школе дзяўчыну.

Больш за ўсё аб сваёй годнасці павінна клапаціцца сама жанчына. У рэдакцыю ўваходзіць маладая прыгожая асоба. Яна прыкметна хвалюецца. Пры першых словах з вачэй ко-

цяцца слёзы. А ў чым жа справа? Яна пакахала маладога хлопца, мала цікавячыся аб узаемным захапленні. Яна не заўважала, што яе каханы паводзіць сябе так, нібы ўвесь час чамусьці саромеецца свайго пачуцця. Ён запрашаў яе да сябе ў госці, калі сваякі знаходзіліся на дачы. Да дзяўчыны заходзіў таксама, каб менш хто яго бачыў. Маладосць даверлівая, у гэтым яе і станоўчая і адмоўная рыса. Дзяўчына шчыра кахала, ёй і ў галаву не прыходзіла, што ёсць яшчэ, не вывеліся дрэнныя людзі. Увесь свет ёй здаваўся ў ружовым колеры. Такім дрэнным чалавекам аказаўся яе выбраннік. Аб гэтым здагадалася даверлівая душа толькі тады, калі

«муж» не прыйшоў наведаць яе ў бальніцу. Не павіншаваў з нараджэннем сына. Вялікі смутак ахапіў сэрца маладой маці. Яна засталася з малым на сваёй невялікай зарплате. А ці ёсць тут віна і самай дзяўчыны? Безумоўна. Пачуццё вялікага кахання не павінна было засланіць цёплых бакоў ва ўзаемаадносінах юнака і дзяўчыны. Яна не магла не прыкмеціць таго фальшу, які існаваў паміж імі. Як жа здарылася, што дзяўчына не звярнула ўвагі на тое, што каханы не жадае нават пазнаёміць яе са сваімі роднымі, не гаворачы ўжо аб рэгістрацыі шлюбу? Чаму ж яна пагадзілася з такім становішчам?

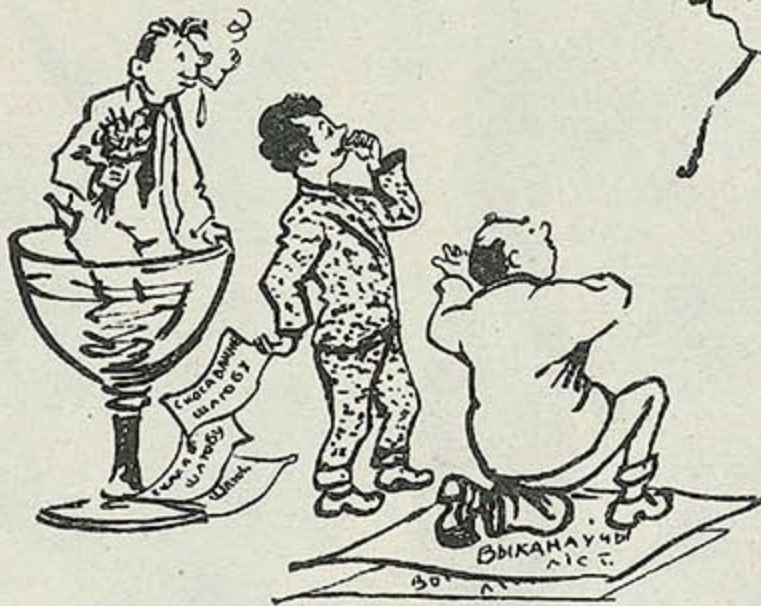
Няправільна сябе паводзяць і тыя дзяўчаты, якія выходзяць замуж не цікавячыся паводзінамі сваіх будучых мужоў у мінулым. Бывае і так. Дзяўчына ведае нават, што хлопец недазвольна дрэнна паводзіў сябе ў быту, з каго-небудзь насмяўся ўжо, любіць лішнюю чарку перакуліць. Але, як ні дзіўна, яму аб гэтым не напамінае, наіўна думачы, што «самой гэтага не здарыцца, я лепшая за тую».

Валя К. ведала, што сыходзіцца з жанатым чалавекам.

— Ну і што ж, — вырашыла яна. — Я маладая, прыгожая, буду шчаслівая. Мала што ён мае дзіця і жонку, ён жа мяне кахае.

Хутка каханне як рукой зняло. Разбэшчанага хлопца пацягнула да другой жанчыны. Вось тут Валя зразумела ўсю глыбіню пакут, усю роспач свайго становішча.

Вельмі добра, калі чалавек умее разабрацца ў сваіх пачуццях, не становіцца іх рабам. У рэдакцыю прыйшло пісьмо ад маладой дзяўчыны. Яна прасіла дапамагчы, даць параду, супакойць яе душэўны стан, падказаць, што рабіць. На яе шляху стаў чалавек, міма якога нельга прайсці. З усім запалам юначай душы дзяўчына вырашыла: «Гэта той, адзіны, непаўторны, самы лепшы...» Так гаварыла сэрца, а розум настойліва супярэчыў: «У яго жонка, дзеці. Забудзь, пакуль не позна». Лёгка сказаць — забудзь, а паспрабуй гэта зрабіць.

І ўсё ж дзяўчына прымусіла маўчаць сваё сэрца, утаймвала свае пачуцці. Праўда, яна не можа і зараз бачыць гэтага чалавека. Яна імкнецца не трапляцца яму на дарозе, не ісці па той вуліцы, дзе ён ходзіць. Нялёгка заглушыць у сабе моцнае пачуццё — каханне, калі яно шчырае. Але дзяўчыне нашых дзён не спатрэбіцца ісці ў манастыр, як гэта зрабіла тургенеўская гераіня Ліза. Наша дзяўчына жыве ў калектыве, працуе, мае любімую справу, сяброў, якія ёй дапамогуць справіцца з сабою. І мы ўпэўнены, што на шляху чалавека высокай маралі, душэўнай прыгажосці трапіцца той, хто яе зразумее, ацніць, стане сапраўдным сябрам, з якім не боязна будзе пайсці ў жыццё.

Заваяваць павагу да сябе ніколі не зможа дзяўчына, якая дазваляе хлопцу весці пры ёй зняважлівую размову, бывае сведкай грубай лаянкі, бестактоўных паводзін, абразы людзей і не прычыць гэтаму. Няхай сабе і кажа іншая дзяўчына: «Гэта ж ён не мяне аблаяў, не мяне штурхнуў, не пра мяне сказаў агіднае слова». Сёння не яе, а заўтра і яе не ўважыць, абавязкова не ўважыць, калі яму дазволіць рабіць гэта ў дачыненні да іншых людзей.

Глядзіш іншы раз і дзіву даешся, як гэта дзяўчаты дазваляюць хлопцам расказваць непрыстойныя анекдоты і смяюцца разам з імі, або ідуць танцаваць з п'яным, нехайна апранутым чалавекам, дазваляюць такому паводзіць сябе з вечарынкай, заходзіць, калі яму ўздумаецца, у хату. А знаёмствы? Што гэта можа быць за знаёмства на вуліцы, у парку, у аўтобусе, пездзе?

Жыццё дае нам шмат прыкладаў прыгожых чалавечых адносін, узаемнай павагі і любові менавіта там, дзе два кахаючыя сэрцы жывуць адзінымі імкненнямі.

Характэрнымі рысамі савецкай моладзі, рысамі, якімі адрозніваецца яна ад моладзі капіталістычных краін, з'яўляюцца высокамаральныя паводзіны, чысціня адносін паміж людзьмі, таварыскасць, дружба, павага да чалавека.

Аляксандра УС

Лепельскія

ЛЕПЕЛЬ — невялікі горад у Віцебскай вобласці. Кажуць, што калісьці ў старажытнасці жыхары яго займаліся, акрамя земляробства і жывёлагадоўлі, ганчарнай вытворчасцю. Горад славіўся сваімі ляпнымі аздобамі і прыгожымі ганчарнымі вырабамі. Адсюль і ўзнікла назва — Лепель.

Зараз горад — адзін са шматлікіх беларускіх раённых цэнтраў. Ён раскінуўся ля Лепельскага возера паміж рачулкамі Ула і Эса. І нават гэтай познай восенню, калі даўно ўжо апала лісце з дрэў, Лепель дзівіць сваім няяркім характам: тонкімі абрысамі плачучых бяроз, нібы намалёваных пяром на фона светлага неба, шырокай гладдзю возера, завешанага асеннімі туманамі.

Ля самага возера зусім нядаўна рукамі лепельчан высаджан маладзенькі парк. У яго гучнае імя — Гарадскі парк, але пакуль што там растуць толькі тоненькія, клапатліва дагледжаныя дрэўцы. У канцы галоўнай алеі ўзвышаецца помнік партызанам, загінуўшым у час вайны. Робіць нейкае асаблівае ўражанне яго суровая прастата. У пакутлівай маўклівай схілена галаву дзяўчына-партызанка, моцнай рукой трымае зброю стары партызан. Сімвалічны гэты помнік у Лепелі. У час вайны Віцебская вобласць праславілася гераічнымі дзеяннямі партызан. Зараз у горадзе і раёне жыве многа былых народных мсціўцаў. Мы пазнаёміліся з Яўгеніяй Іванаўнай Пляц, былым камандзірам жаночай падрыўной групы ў атрадзе Захарава, які ўваходзіў у брыгаду Лявонава. Гэта сціплая, строгая жанчына з кротка падрэзанымі валасамі і яснымі глыбокімі вачыма. Гледзячы на яе нетаропкія рухі, слухаючы спакойны нізкі голас, цяжка паверыць, што гэта яна хадзіла з чатырма іншымі дзяўчатамі на небяспечныя заданні ў тылу ворага.

Мы прысутнічалі на сустрэчы Яўгеніі Іванаўны з вучнямі 4—8 класаў школы № 1. Як зачараваныя, слухалі дзеці расказ былой партызанкі.

Амаль увесь горад быў спалены ў час вайны. А зараз тут пабудаваны малочнакансервавы завод, цагельны завод, ільнозавод, азрыбгас, прадпрыемствы па перапрацоўцы гародніны, торфа-завод.

Малочнакансервавы завод — перадавое прадпрыемства Лепеля. Яго пра-

дукцыя — сухое малако. Галоўны інжынер заводу кажае нам новую тэму: льяван завод: вакуумна-трубчастыя пастэрызавальнікі. У кансервава-лялікія бляшанкі, 40 кг, у якіх захоўваюць, — іх называюць ко, — сухаго малака ў гэтай прадукцыі заво-

— А вось адна ботніц. Бакунова М. зусім яшчэ малады выкла, каб яе клі-кі ў мінулым год майстроў маспаро-выконвае на 130. Завіталі мы і на-Тут працуе шма-

дзяўчаты.

— У нас любі і сялянка», — ка-многія яго выпі-Мы знаёмімс-дзелепадрыхтоў-Цюшко. Яна ка-сем год, пасля-школы. Яе бры-брыгады каму-лярна выконва-мы. Карыстаец-брыгадзір мял-Любоў Паўлаў-савета, перада-Заўсёды хуткі-ў лабараторы-севіч, якая с-у Шклове.

На прадп-ходзяць выт-У сярэднім пераведзены яго вучні ат-зборшчыкаў-рантак. Вы-нуць кінам-рамі.

Для дзя-і спартыўн-ка, дзве с-школа-інтэ-раў.

Музычн-завулку, товых др-мі. І ўсе-здапек в-шчотныя

Будні

ефір, масла.
ер завяе
ую іны
рат, сушылку,
важары,
старыя
ху мы бачым
мчальнасцю па
а сухое мала-
баны». 1200 тон
такі план выпу-

ных лепшых ра-
Адамаўна. Яна
пэўна, не пры-
па бацьку. Толь-
кончыла школу
а норму сваю

ельскі ільнзавод.
ладзі, пераважна

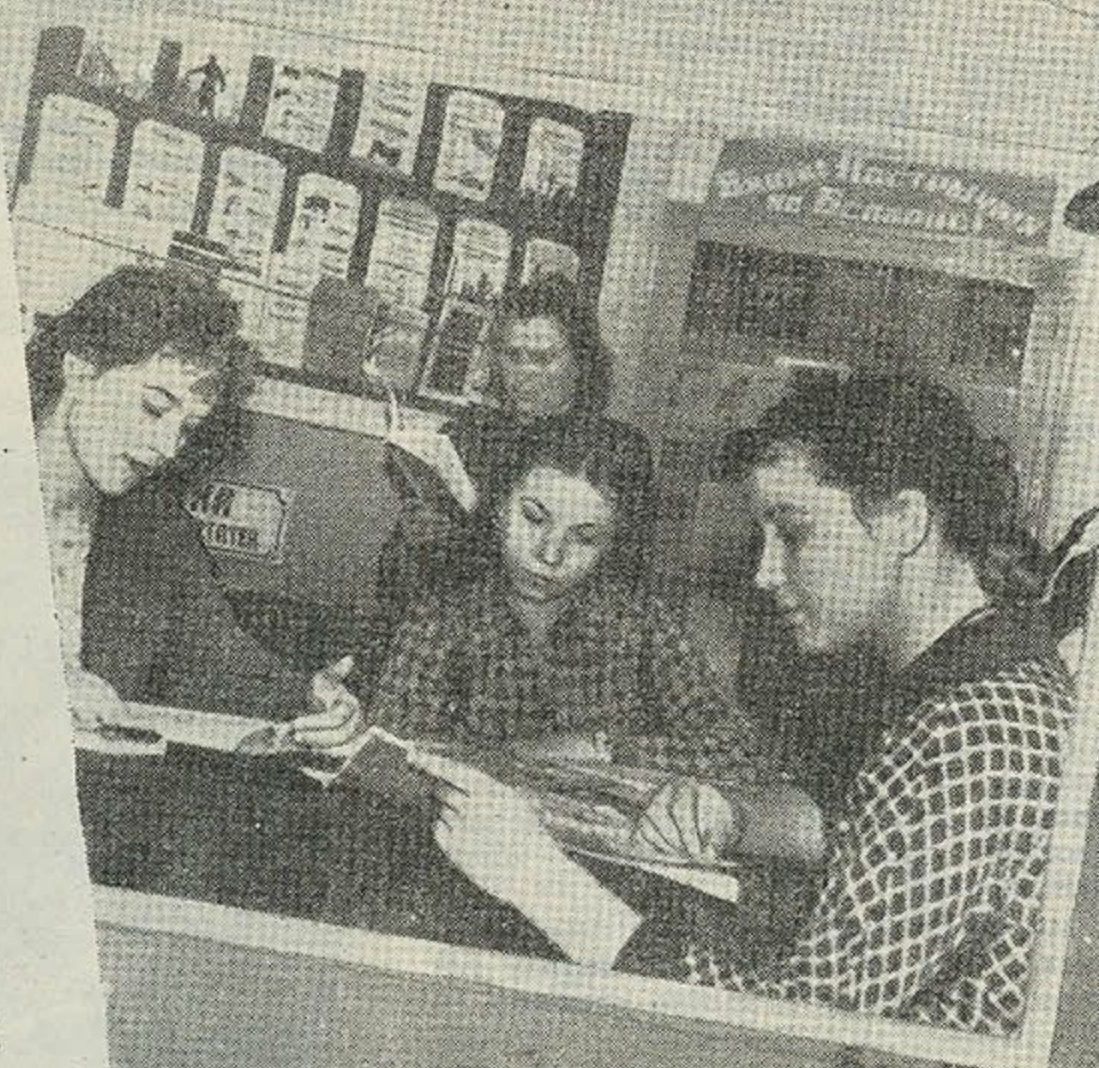
асопіс «Работніца
нам дырэктар, —

брыгадзірам ку-
агрэгата Надзеждай
олка, працуе ўжо
ічэння сямігадовай
змагнецца за званне
най працы, рэгу-
ль па паўтары нор-
заслужанай павагай
рапальнага агрэгата
апёнак, дэпутат рай-
работніца завода.
обра робіць аналізы
ода Надзежда Тара-
іла курсы лабарантак

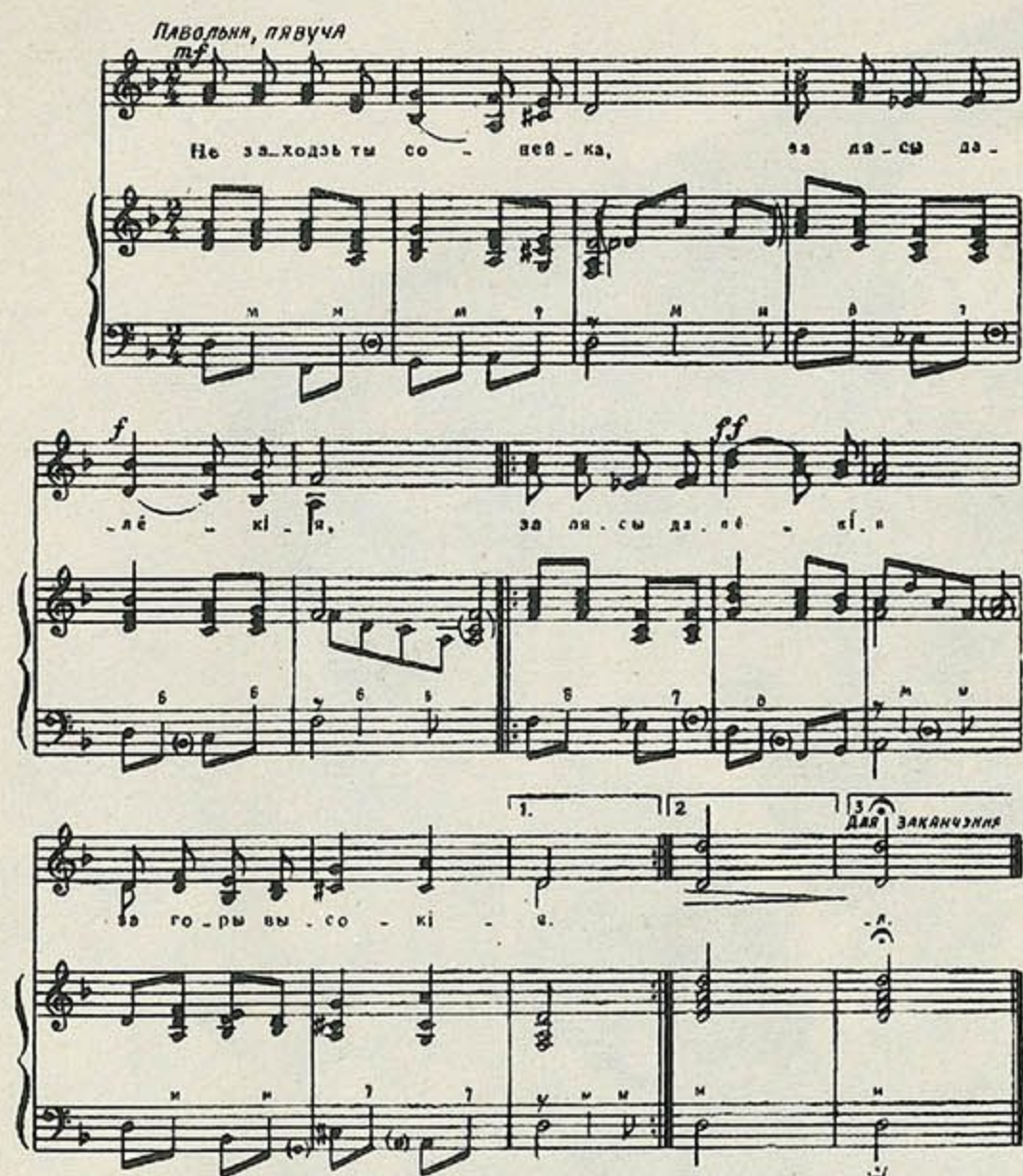
ствах Лепеля пра-
ю практыку школьнікі.
е № 1 адзін з класаў
11-гадовае навучанне,
юць прафесіі слесары-
араў, апаратчыц, лаба-
кі астатніх класаў ста-
камі, шафёрамі, сталя-

Лепелі ёсць музычная
школы, дзіцячая бібліятэ-
ія і сямігадовая школы,
на 210 месц, Дом піане-

кола прытулілася ў ціхім
зні дэкаратыўных і фрук-
насаджаных самімі вучня-
найсці яе лёгка: бо ўжо
бляць гукі музыкі — пя-
кі фартэпіяна, бадзёрыя

Адна з лепшых работніц Лепельскага ільно-
завода, дэпутат раённага Савета Любоў
Лапёнак.
Памочнік майстра маслацэха Марыя Баку-
нова за работай. Яе ўдзельніцтва ў выкананні
на 130 прац.
Вечарам у чытальнай зале гарадской бібліятэкі.

Музыку да гэтай песні
напісаў лепяльчанін
А. М. ПАЛОНСКІ. Словы
Адама РУСАКА.

Не заходзь ты, сонейка

Не заходзь ты, сонейка,
За ласы далёкія,
За ласы далёкія,
За горы высокія.

Будзе ночка цёмная, —
Не відно дарожанькі,
Стомяцца, блукаючы,
Маладыя ножанькі.

Не забудзь ты, любы мой,
Мяне, сінявокую,
Мяне, сінявокую,
Адну-адзінокую.

Ўспомні поле нашае,
Сцежкі пратапаныя,
Рэчку серабрыстую,
Ласкі палыманыя.

край блакітных азёр і шумлівых гаёў.
У яе рэках і азёрах водзяцца акунь,
шчупак, лешч. Асабліва вялікае Лепельскае возера, якое ўваходзіць у сістэму Дняпра-Дзвінскага воднага шляху. На яго беразе размясцілася адно з буйных прадпрыемстваў Лепеля — азрыбгас. Сюды кожны дзень прывозіцца свежы ўлоў рыбы з рыбавацкіх брыгад. Сёлета рыбакі азрыбгаса могуць ганарыцца сваімі поспехамі: ужо да кастрычніцкага свята яны выканалі гадавы план, здалі дзяржаве 1200 ц рыбы.

... Калісьці далёкіх продкаў лепяльчан літоўскія князі дарылі рымска-каталіцкім касцёлам, аддавалі горад манастыру бернардынак, прыгонных сялян прадавалі з таргоў па 300 рублёў за чалавека. Тапталі лепельскую зямлю полчышчы Напалеона. Імкнуліся адарваць яе ад савецкай зямлі ў часы грамадзянскай вайны іншаземныя захопнікі. Палілі дамы горада, забівалі мірных людзей гітлераўцы... Шмат зведаў горад за сваю шматвяковую гісторыю. Толькі пры Савецкай уладзе пазналі лепяльчане шчасце мірнай свабоднай працы.

... Апускаецца ноч над Лепелем. Адбываюцца ў люстраной гладзі возера агні электрастанцыі. Горад засынае...

А заўтра — новы працоўны дзень.

Ольга НЯЧАЙ
Фота П. Нікіціна.

акорды баяна. Школа створана два гады назад, а ўжо карыстаецца вялікай папулярнасцю ў Лепелі, у ёй займаецца 145 вучняў.

— Песня — лепшы спадарожнік чалавека, — кажа нам дырэктар музычнай школы Палонскі. — Яна пашчотна гучыць над калыскай дзіцяці, напайнае радасцю сэрцы людзей за святочным сталом. Вось паглядзіце, з якой любасцю грае на баяне тая дзяўчынка з белым бантам у светлых валасах. Гэта Жэня Сянькевіч, вучаніца 2-га класа. А ў другім пакоі грае на фартэпіяна Ала Батурына, з ёю займаецца настаўніца Кацярына Сцяпанавіч Алейнікіна.

Кацярына Сцяпанавіч адна з сямі выкладчыкаў школы, да таго ж яшчэ заўзятая танцорка.

— Прыходзьце ўвечары ў наш раённы Дом культуры, — кажа яна нам. — Там мы рэпетыруем новую праграму.

У Лепельскім РДК заўсёды вечарамі збіраецца многа моладзі, каб паспяваць у хоры, паглядзець новы фільм, наведаць гурток крою і шыцця. Мы трапілі ў РДК у той час, калі там развучвалі беларускі танец «Лянок» жывыя, смяшлівыя дзяўчаты Ніна Мекінчык і Аня Грышчук. Ніна сказала нам:

— Пакуль што мы займаемся тут, але клуб наш малы для цэлага горада. Вы бачылі, у цэнтры на плошчы будуюцца новы вялікі дом з калонамі! Гэта наш новы Дом культуры. А побач узнімаецца двухпавярховы магазін, узводзіцца і камбінат бытавога абслугоўвання.

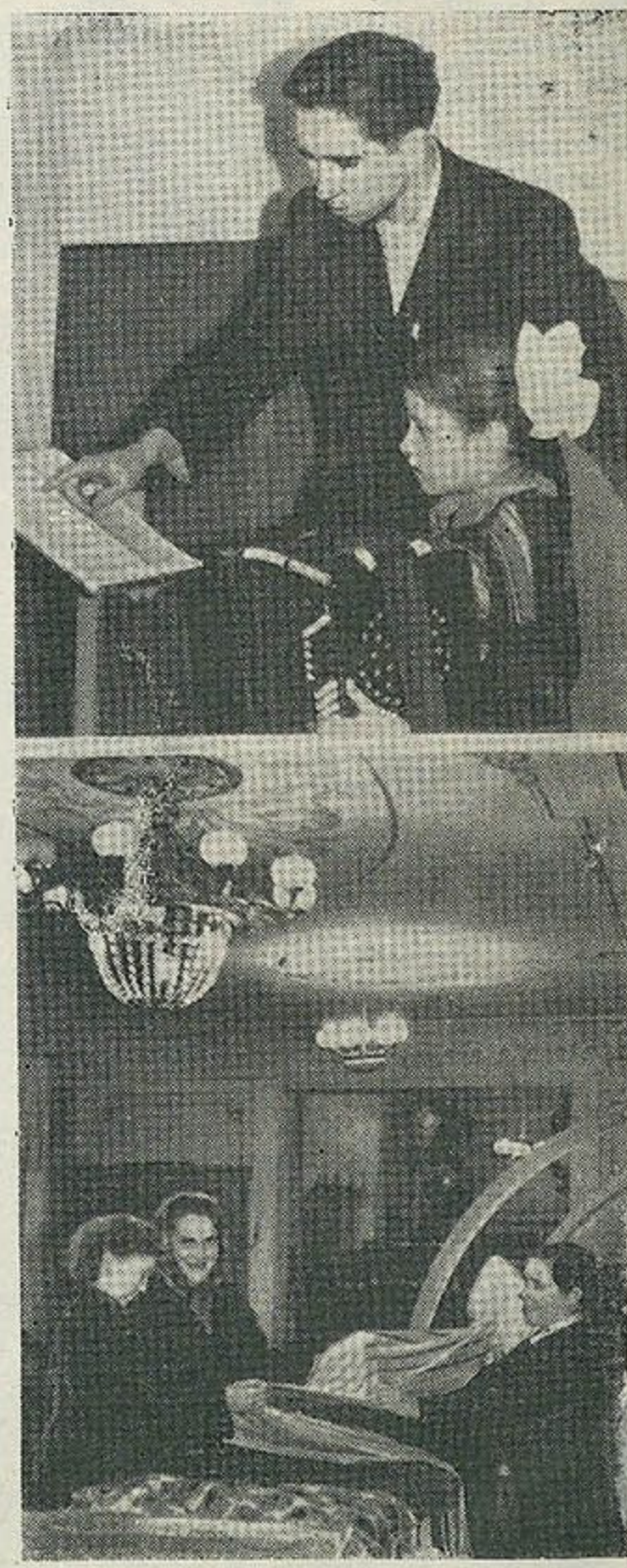
— А дрэў у нас колькі высаджана гэтай восенню! — перабівае сяброўку Аня. — Па вуліцах усюды маладыя саджанцы, у гарадскім парку новыя алеі. Вось ля азрыбгаса пенсіянеры Лепеля пасадзілі парк, так і завецца — «Парк пенсіянераў».

Мы бачылі гэты «Парк пенсіянераў», ён знаходзіцца за горадам на беразе возера. Лепельшчына здаўна славіцца як

Яўгенія Іванаўна Пляц, былая партызанка, расказвае аб жаночай падрыўной групе, якой яна кіравала, вучням школы № 1 г. Лепеля.

Удзельніцы мастацкай самадзейнасці раённага Дома культуры. Выкладчык па класу баяна Эдуард Літвін займаецца з вучаніцай 2 класа дзіцячай музычнай школы Яўгеніяй Сянькевіч.

Заўсёды шматлюдна ў новым раённым універмагу.

ЖЫЩЕ не пещіла Соф'ю Годаву. Пятнаццацігадовай дзяўчынай яна працавала ўжо на запалкавай фабрыцы ў Барысаве, зарабляючы па пяцьдзесят капеек у тыдзень. І, бадай, не выйці ёй з гора, калі б не Вялікі Кастрычнік. Савецкая ўлада вывела маладую работніцу на светлы шлях. Яна закончыла камвуз. З 1925 года Соф'я Годава — член Камуністычнай партыі. Чацвёрты дзесятак год яна высока нясе званне камуніста.

... Вялікая Айчынная вайна. Глыбокай душэўнай ранай адбілася гэтая падзея ў сэрцы Соф'і Іванаўны Годавай. Абараняючы Радзіму, зімой 1942 года загінуў сын, а ў кастрычніку — муж. Беражна захоўвае Соф'я Іванаўна пісьмо Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. І. Калініна. У ім гаворыцца: «Ваш муж, Косцін Фёдар Дзянісавіч, капітан, начальнік сувязі палка, загінуў у баях супроць гітлераўскіх захопнікаў... Пахаваны ў Вялікім сяле Ленінградскай вобласці. Памяць аб храбрым воіне будзе жыць вечно». У гэтым жа пісьме наведмлялася, што ордэн Айчынай вайны II ступені, якім узнагароджан капітан Косцін, даручаецца атрымаць на захаванне ёй, Соф'і Іванаўне Годавай.

Высокая ўзнагарода была ўручана ў Маскве. Назаўсёды запалі ў душу Соф'і Іванаўны словы М. І. Калініна: «Цяжка, ведаю. Але мужайцеся, не падайце духам. Радзіма будзе памятаць подзвіг вашага мужа...»

І жанчына-камуністка мужалася — з гонарам можа ўспомніць яна свой нялёгкі працоўны шлях. Толькі слабое здароўе прымусіла Соф'ю Годаву пайсці на пенсію. Але і цяпер яна, жыхарка горада Нясвіжа, не спыніла сваёй карыснай дзейнасці. Яна — дэпутат гарадскога Савета, слуга народа. Па ўсяму гораду ідзе добрая гамонка пра гэтую няўрымсліваю, дзелавую жанчыну.

... Старшыня акруговай выбарчай камісіі ўручыў Соф'і Іванаўне Годавай пасведчанне аб выбарніні яе дэпутатам гарадскога Савета. Неўзабаве яна ўжо была ў сваіх выбаршчыкаў на вуліцы Карла Маркса, гутарыла з імі.

— За вуліцу нашу сорамна, — заўважыла дэпутат. — Не ўпарадкавана яна, зеляніны мала. Няўжо мы для сябе не можам пастарацца?.. Давайце збяромся, пагутарым аб гэтым.

Першы сход жыхароў вуліцы Карла Маркса адбыўся ў доме Андрэя Шышканава. Гаварылі шмат, спрачаліся. Адзін з выбаршчыкаў скептычна заўважыў:

— Камунгас не можа справіцца з добраўпарадкаваннем, а дзе ўжо нам...

Калі ж гарачыя размовы ўлягліся, Соф'я Іванаўна сказала:

— Адна я, вядома, нічога не зраблю. А разам з вамі — іншая справа... Давайце паспрабуем самі сваю вуліцу ўпарадкаваць.

С. І. Годава

Наша Іванаўна

— Правільна кажа наш дэпутат, — падтрымаў яе Казімір Дуброўскі. — Хіба мы без рук? Возьмемся — зробім...

Тут жа быў выбран вулічны камітэт. Назаўтра ж Соф'я Годава пайшла ў гарсавет і расказала аб сваёй задуме. Ініцыятыву адобрылі. Але, калі паўстала пытанне аб дапамозе транспарту, заявілі:

— Трэба падумаць, а пакуль няма.

З'яўленне Соф'і Годавай у кабінете старшыні райспажыўсаюза Акулава не было нечаканым: яна заходзіла сюды і раней. Аднак ён усё ж запытаў:

— Чым магу служыць?

— Ёсць адна просьба, Андрэй Андрэевіч, — сказала Соф'я Іванаўна. — Машына патрэбна.

— Навошта?

— Вуліцу думаем добраўпарадкаваць... Выбаршчыкі рашылі.

— Грамадскімі сіламі, значыць.

— Так, грамадскімі, сваймі.

— Справа гэта важная. Трэба дапамагчы. Але... сёння няма свабодных машын. Заўтра...

Узрадаваная першым поспехам, яна адразу ж накіравалася да выбаршчыкаў. Жадаючых папрацаваць аказалася шмат. Цэлы дзень вазілі гравій, пясок, вымашчвалі вуліцу. Соф'я Іванаўна пабывала ў гархартпрамгандлі, санаторыі, і тут ёй не адмовілі ў транспарце. Больш сямідзесяці машын пяску, шчэбеню, гравію прывезлі жыхары вуліцы. Зараўнавалі ўсе выбоіны, зрабілі прафіліроўку дарогі.

Вулічны камітэт сабраўся для падвядзення вынікаў работы. Пасля дакла-

да яго старшыні Казіміра Дуброўскага слова папрасіла Соф'я Іванаўна.

— Папрацавалі мы надрэнна, — сказала яна. — Цяпер можна было б узяцца за азеляненне вуліцы.

— Згодны! — у адзін голас заявілі выбаршчыкі.

— Калі так, — працягвала дэпутат, — адкладаць не будзем. Паедзем у лес па дрэўцы.

— Паедзем!

Старыя і малыя выйшлі на пасадку дрэўцаў. Вясной іх стаяла звыш ста, а восенню прыбавілася яшчэ дзвесце. Кожны жыхар даглядае пасадкі перад сваім домам. Наладзілі ахову маладых прысад. Тут на дапамогу дарослым прыйшлі піянеры Сярожа Басалыга, Валодзя Шышканаў, Рэгіна Лебедзева. Юныя жыхары вуліцы сочаць за тым, каб на дрэўцах не было ніводнай зламаны галінкі.

І сёння прыемна паглядзець на роўныя рады ліпак, ясеняў, бярозак. Восень агаліла іх кроны, і цяпер кожнаму відаць, як падраслі за год маладыя парасткі.

За дваццаць год партыйнай работы Соф'я Іванаўна прывыкла верыць у людзей, у іх сілу. Яна ўмее падысці да іх, мабілізаваць на добрую, карысную справу.

Па яе ініцыятыве сёлета прабуран грамадскі калодзеж, наладжана асвятленне вуліцы. На былой пустэчы закладзен сквер. Са сваімі выбаршчыкамі Соф'я Іванаўна часта гутарыць аб рашэннях партыі і ўрада, аб падзеях за рубяжом — аб усім тым, што цікавіць, хвалюе людзей. Вось і цяпер яе часта можна ўбачыць з газетай у руках. Дэпутат расказвае выбаршчыкам аб паездцы Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ў Злучаныя Штаты Амерыкі, аб яго перагаворах з прэзідэнтам Эйзенхаўэрам.

— Народ любіць жывое, праўдзівае слова, — гаворыць Соф'я Годава. — Трэба толькі з душой адносіцца да абавязку прапагандыста ідэй роднай партыі.

І ў гэтай справе можна браць прыклад з камуністкі Годавай. Паштальён штодзень прыносіць ёй «Правду». Прачытаўшы газету, дэпутат бярэцца за мастацкую літаратуру.

— Вельмі шкада, — скардзіцца Соф'я Іванаўна, — што работнікі бібліятэк Нясвіжа не практыкуюць дастаўку кніг на дом пенсіянерам, ды і не толькі ім. Справа прасоўвання кнігі ў масы толькі выйграла б.

На першы погляд цяжка паверыць, што Соф'і Іванаўне Годавай — васьмьдзесят.

... Неспакойнае сэрца ў камуністкі. Яна верай і праўдай служыць народу, апраўдвае высокае давер'е выбаршчыкаў. І яны з гонарам, з вялікай цеплынёй гавораць пра яе:

— Наша Іванаўна...

— Наш дэпутат...

І. ТАРТОУСКІ

СТАЯЛА хатка, як на курыных ножках. Стаяла доўга, аж у зямлю па вокны ўрасла і мох па сценах папоўз. І жыла ў гэтай хатцы сям'я: бацька, маці і трое дзяцей. Вясной дарослыя хлеба амаль не елі—аддавалі яго дзецям, і тыя, ядучы хлеб, трымалі скі-бачку абяруч, а маленькія вачаняткі вялікай радасцю свяціліся. Акрамя дамаканай, іншай вопраткі ніхто не насіў. Абутак таксама быў самаробны—лазовыя лапці. Дзякаваць богу, хоць гэтага матэрыялу хапала ўдосталь: навокал на дзесяткі вёрст ляжалі балоты, а дзе балоты, там і лазняк...

Гэта не казка, а сапраўдная быль...

Гаспадары хаткі мелі паўгектара зямлі, каня, карову і некалькі курэй. Праўда, на коней гаспадару не шанцавала, бо ўсе яны пападаліся з цяжкай рукі. Так гаварылі людзям. На самай жа справе слабыя коні рваліся пад цяжарам працы або здыхалі з голаду. Мала чым адрознівалася і людская доля: працавалі дзень і ноч, надрывалі рукі, а шчасця не ведалі. Ніхто не хацеў ведаць і гэтых людзей, хіба толькі ўспаміналі, калі выходзіў тэрмін плаціць падаткі.

Падацца ў заробкі? Але куды? Толькі да бліжэйшай станцыі 45 вёрст. Дзве пары лапцяў стопчыш, пакуль зойдзеш, а вернешся з пустымі рукамі.

Ева Мікалаеўна Стральчэня стараецца не ўспамінаць пра тыя часы, — вельмі ўжо балюча на сэрцы робіцца. Яшчэ горш балюча, калі ўспомніць мінулую вайну.

...Разляпваючы капітамі падталы снег, туманным ранкам па вуліцы галолам праімчаліся коннікі. Праз якую хвіліну партызанскі ражок абвясціў трывогу. На вёску рухаліся карнікі.

Пакуль Ева Мікалаеўна абудла ў лапцікі сонных дзяцей, сабрала такія-сякія пажыткі, вёска ўжо апусцела. І тут здарылася бяда — паламаліся сані. Што рабіць? Куды схаватца? На шчасце, у суседнім двары яна ўбачыла партызану-коннікаў.

— Даражэнькія, дапамажыце! Дзеці малыя... і саней няма.

Вусаты, смуглатвары партызан, кінучы суседу павады і ні слова не кажучы, саматугам выцягнуў з глыбіні двара сані, запытаў:

— Дзе конь? Вядзі хутчэй, запрэгчы дапамагу, а то ўжо блізка...

Пакаштаваўшы на дарогу партызанскага бізуна, конь хутка вымчаў за вёску, да балота, на якім пачалося сакавіцкае разводдзе. Але ў ваду лезці не хацеў, занаравіўся. Ні

НА КОНКУРС

Крыніца Багацця, славы

слёзы, ні пагрозы, ні ёмка ламачына — нішто не дзейнічала на яго. Ён адступаўся назад, становіўся на дыбкі, крута забіраў убок. А ў вёсцы пачалася ўжо страляніна. Яна хутка набліжалася. Чакаць не было калі.

Ева Мікалаеўна кинула наравістага каня з усімі пажыткамі, пасадзіла меншага, Васілька, сабе на плечы, дзяўчынак пабрала за рукі і праз балоту пайшла к лесу. Там, у лагерах, дзе збіліся ў кучу аднавяскоўцы, пераабула дзяцей, падклаўшы ў лапцікі сыхога сена; іх чырвоныя, як буракі, ногі і пасінеўшы ад холаду твары ўвесь дзень непакілі маці. «Хаця б не захварэлі», — трывожылася яна.

А над вёскай не пераставала ляскацца страляніна. Потым у паветры з'явіліся варожыя самалёты, пачалі рвацца бомбы. Толькі к вечару ўсё сціхла: відаць, нацешыліся фашысты. Ноччу паваліў густы і мокрый снег, усхадзілася зімова, але паліць агонь ніхто не адважваўся. Раніцай людзі вылазілі з-пад гурбаў снегу.

Апоўдні вярталіся дамоў. Вярнулася і Ева Мікалаеўна з дзецьмі, але ўжо не дамоў, бо на месцы хаткі кружыўся

сіняваты дымок ды тлелі чорныя галавешкі. Уся вёска Чудзін, усе паўтысячы двароў былі, як мятлой, змецены, а на іх месцы, нібы помнікі на могілках, жудасна тырчэлі голыя камяны.

Загаіла вёска Чудзін свае раны, хоць давалася ёй гэта вельмі нялёгка. Яна забудавана нанова. У вёсцы 500 новых дамоў, сярод іх домік Евы Мікалаеўны. Няхай не надта якія пакоі, але ж далёка не раўня той хатцы, што стаяла, як на курыных ножках. Праўда, раны, нанесеныя чалавечаму сэрцу, куды цяжэйшыя. Баляць яны, калі ўспомніць мінулае.

Пасля вайны арганізаваўся калгас. Багацця ў Чудзіне не было і не магло быць, а таму і пайшлі людзі ў арцель з ахвотай. Ева Мікалаеўна спачатку працавала на розных работах, потым, параіўшыся з мужам, пайшла на ферму. У большасці тут працавала моладзь. І пяцідзясяцігадовая, з сеткай маршчын на твары і сівізнай у валасах, Ева Мікалаеўна на ферме была самай старэйшай.

— Сядзелі б вы, цётка, дома, паклі б свайму дзядзьку Івану смачныя аладкі ды

не лезлі б туды, дзе і маладым нялёгка, — пажартавала тады маладая цялятніца Таня Велька.

— Падумай, дзетка, што кажаш. Хіба ж я такая ўжо старая?

— Цяжка тут. Працаваць многа трэба.

Для Евы Мікалаеўны гэта было як насмешка, хоць жартаўлівая цялятніца і не мела ў думках яе пакрыўдзіць.

— Дык вось што, дачушка: працаваць мы ўмеем. І калі хочаш ведаць, дык ад цябе не адстанем, — адрэзала яна.

— Што ж, пабачым, — засмяялася дзяўчына.

Спрацаца з Таняй не кожны б адважыўся. Ужо да чаго дружны і заўзяты калектыв дзяўчат-цялятніц, і ўсё роўна яна вылучалася сярод іх сваёй працавітасцю. Маленькая, рухавая, з дужымі кароткімі рукамі, Таня не ведала стомы. Да таго ж яна мела вопыт работы на ферме: пяць год працавала тут. І ўсё ж Ева Мікалаеўна пасля той размовы рашыла «правучыць» яе.

Працавалі яны ў адным цялятніку. Па рабоце адна адной не ўступалі. А неўзабаве так пасябравалі, што, як кажуць, вадой не разальеш. І пасябраваў іх выпадак...

У тую вясну вельмі цяжка было з кармамі, і жывёла выйшла на пашу худая, змораная. Адно цялятка зусім не змагло ўстаць. Хварэла ўсю зіму, і цяпер, бездапаможна адкінуўшы галаву, ляжала ў суседнім цялятніку; на голых, як барабан, баках не было ні шарсцінкі, нават на каленях скура пазлазіла.

— Здохне, — пакруціўшы галавой, заключыў ветэрынар Міхаіл Кондраль. — Бачыце, аж вочы зацягнула.

— Дайце яго мне, — папрасіла Ева Мікалаеўна. — Няўжо ж так і здохне?

— Кармоў пашкадавала б, — параіў ветэрынар.

Ева Мікалаеўна, забраўшы цяля ў свой цялятнік, паспрабавала даць пойла; яно з такой прагнасцю піло, што цялятніца пабаялася больш даваць, каб не абпілося. Тым часам Таня выпрасіла ў конюхаў аўса — і гэты пачастунак цяляці спадабаўся.

— Выжыве, — сказала тады Ева Мікалаеўна. — Кармілі гнілым сенам — вось і звалілася з ног.

Цяля ўпарта змагалася за жыццё, і цялятніцы для свайго гадавання нічога не шкадавалі. Нават, бывала, з дому хлеб прыносілі, толькі б выжыла. І цяля хутка пачало папраўляцца. Ветэрынар (ён абслугоўваў і суседнія калгасы) забыў пра яго. А калі ўспомніў месяцы праз тры, запытаў у Евы Мікалаеўны:

Нядаўна ў саўгасе «Сялява» Халопеніцкага раёна створан камсамольска-маладзёжны калектыв даярак, які змагаецца за званне брыгады камуністычнай працы. На здымку: маладыя даяркі (злева направа) Марыя Казлова, Марыя Корзан, Марыя Кунса, Кацярына Корзан і Еўдакія Кудлацкая.

Фота П. Наватарана.
(Фотакроніка БелТА).

— Ну, доўга пажыло тваё цяля?

— Толькі што прасіла кланяцца «клапатліваму» ветэрынару, — адказала цялятніца.

— Няўжо выжыла? — не паверыў Кондраль.

А калі ўбачыў, твар заліла чырвань. Перад ім стаяла сытая, прыгожая цялушка; яна даверліва цёрлася каля ласкавай цялятніцы, не звяртаючы на яго ніякай увагі.

— Няўжо ж гэта тая? — здзіўіўся ветэрынар.

У адказ цялятніцы толькі засмяялася.

Выпадак гэты адбыўся пяць год назад. А карова, выгадаваная Евай Мікалаеўнай і Таняй, і па сённяшні дзень ходзіць у калгасным статку.

З таго часу не раз клапатлівыя цялятніцы здзіўлялі сваіх аднавяскоўцаў.

Вось і сёлета Ева Мікалаеўна зноў «выратавала» карову, а Таня Велька выгадала жарабя, якое ва ўзросце трох дзён прынеслі ёй конюхі. І гэта — між іншым, бо ёсць у іх галоўны занятка: гадаваць маладняка.

А выгадавана імі ні многа, ні мала — каля паўтысячы цялят. Сваімі клапатлівымі адносінамі да жывёлы цялятніцы заслужылі вялікую павагу калгаснікаў. Першымі ў вёсцы выходзяць яны з хат, збіваючы з травы ранішняю расу ці пракладваючы па глыбокім снезе сцяжынку, — спяшаюцца на ферму. А вечарам пазней за іншых гасяць святло, увесь дзень аддаючы сваім гадаванцам: кормяць, пояць, чысцяць памяшканне. І любя зайсці ў той цялятнік: тут такая чысціня, што і не верыцца, ці для жывёлы гэта. Цяляты таксама, хоць сёння ж любое з іх — на выстаўку. Усюды відаць праца клапатлівых цялятніц. Затое і гонар і павага ім. На калгаснай Дошцы гонару поруч з лепшымі працаўнікамі арцелі змешчаны іх фата-

графіі, а фатаграфія Тані Велька — нават на раённай Дошцы гонару. Калі ж зойдзеш да каторай з іх у хату, на покуці, дзе некалі віселі абразы, у прыгожай рамцы — «Пасведчанне», якое выдадзена ўдзельніцы Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве. Між тым, Ева Мікалаеўна не забыла той першай размовы з Таняй і, хоць ужо і гады не тыя, усё роўна не кідае надзеі, што і яе фатаграфія будзе на раённай Дошцы гонару, поруч з Таніяй.

Цялятніцы добра зарабляюць. Неяк зайшоў на ферму сакратар калгаснай партарганізацыі Якаў Іванавіч Пракоп'еў.

— Як жывём, Ева Мікалаеўна? — запытаў ён у цялятніцы.

— Жывём — хлеб жуём, — адказала тая.

— Яшчэ ж не атрымлівалі сёлета, — пажартаваў сакратар.

Але Ева Мікалаеўна адказала ўсур'ёз:

— Уга-а! У мяне, Якаў Іванавіч, яшчэ таго, што летась зарабіла, на ўсю зіму хопіць.

Праз які тыдзень цялятніца толькі авансам на працадні атрымала 600 кілаграмаў збожжа.

Наогул, зараз у Чудзіне жывуць заможна. Калгас радыёфікаваны, мае сваю сельскагаспадарчую тэхніку, электрастанцыю, багаты працадзень.

У мінулым годзе арцель мела агульны даход больш паўтара мільёна рублёў, сёлета гэтуткі ж калгас атрымае толькі ад жывёлагадоўлі.

...Нядаўна Якаў Іванавіч Пракоп'еў сустрэўся са старшынёй суседняга калгаса.

— Не разумею, Якаў Іванавіч, — пачаў той, — здаецца, і зямля ў нас не горшая, і ўмовы аднолькавыя, а вынікі... У чым жа сакрэт? Вас заўсёды хваляць, а нас... — і ён махнуў рукой.

Сусед, відавочна, меў на ўвазе тое, што ў перадакстрычніцкім сацыялістычным саборніцтве калгас «40 год Кастрычніка» зноў пакінуў у сябе пераходны Чырвоны сцяг па надоях малака, забраў другі — па вытворчасці мяса — і занесен на раённую Дошку гонару.

Якаў Іванавіч, на вачах якога расла вёска ад лазовых лапцяў да электрычнасці, адказаў:

— Сакрэт, браток, у людзях. Залатыя яны ў нас, працавіттыя. — Падумаў яшчэ, што варта было б расказаць пра такіх працаўнікоў, як Ева Мікалаеўна Стральчэня, Таня Велька, але закончыў карацей: — А праца — гэта і ёсць крыніца багацця... — і, крыху памаўчаўшы, дадаў: — і славы.

Іван КІРЭЙЧЫК

Ганцавіцкі раён.

У Порплішскай сярэдняй школе Докшыцкага раёна добра наладжана політэхнічнае навучанне. У сталярнай, механічнай і швейнай майстэрнях вучні набываюць неабходныя навыкі. На здымку: вучні 6-га класа (злева направа) Галіна Шыцік, Леакадзія Каралёва і Тацяна Каляда на ўроку шыцця.

Свінарка калгаса «Перамога» Глыбоцкага раёна Наталля Крэмес гадавае абавязальства па адкорму свінёй выканала за 10 месяцаў. Адкормлена 250 галоў агульнай вагой 240 цэнтнераў. У будучым годзе яна думае ў два разы больш адкарміць свінёй.

На здымку: свінарка Н. Крэмес.

У Порплішскай сельскай бібліятэцы Докшыцкага раёна больш 3100 тамоў мастацкай, сельскагаспадарчай і палітычнай літаратуры. Трэці год ёю загадвае камсамолка Ірына Шыталь.

300 чытачоў бібліятэкі заўсёды задаволены яе работай. На здымку: бібліятэкар камсамолка І. Шыталь адбірае кнігі для бібліятэкі-перасоўкі ў аддаленыя брыгады саўгаса.

Фота А. Лукашова.

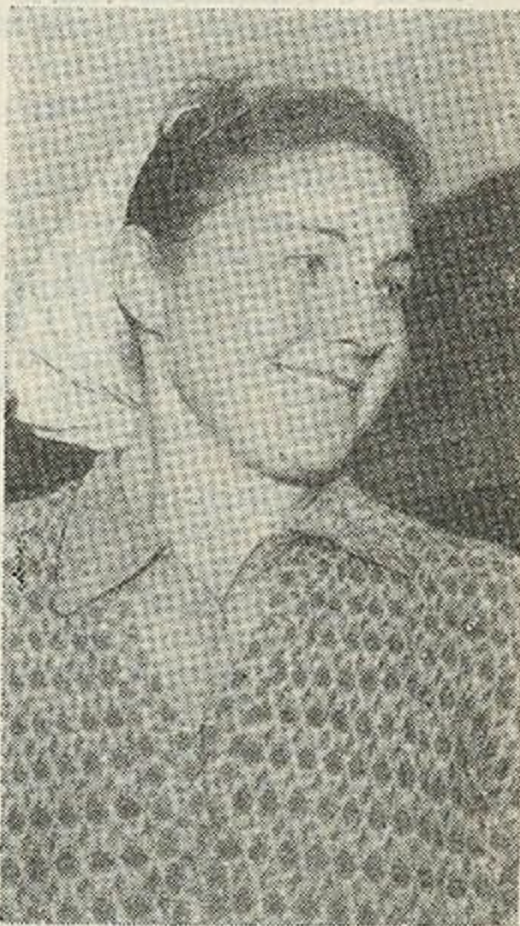
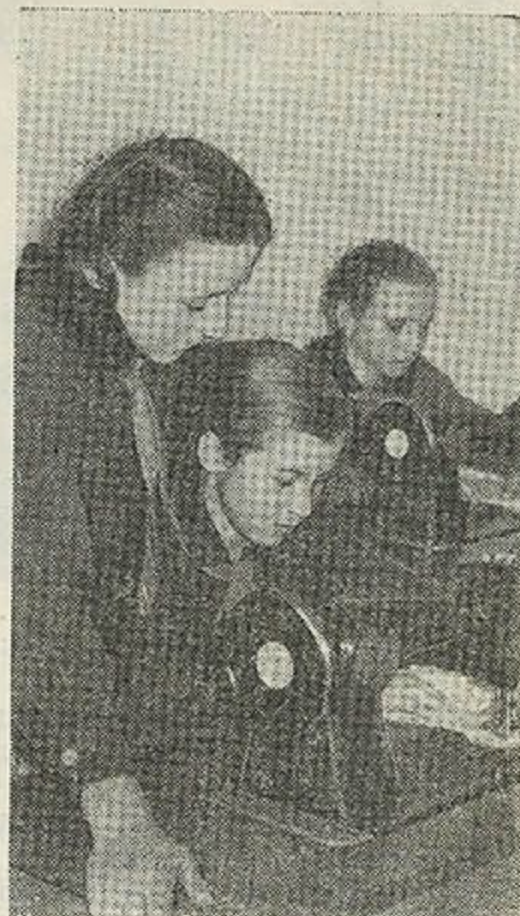
П Я Т Р О Ў Н А

У росах купаецца ранак.
Даносіцца з гаю «ку-ку».
Між сінх ільноў на паўстанак
Пятроўна праводзіць дачку.
Ідзе яна побач з дачкою,
І змоўкла-прыціхла чагось.
Мо' ўспомніла ранне другое —
Сваю прыгажосць-маладосць...
...Калісьці руплівай, вясёлай
Яна звеняюю была.
І слава Пятроўны наўкола
Ішла ад сяла да сяла.
І лён у яе рос цудоўны!
Кідаўся у вочы здалёк.
Глядзела, палала Пятроўна
І звала: «Лянок-даўгунок...»
Бывала, дачка з ёй гуляе.
— Дачушка, памерайся йдзі!
У лён забярэцца малая:
— Я меншая, мамка, глядзі!

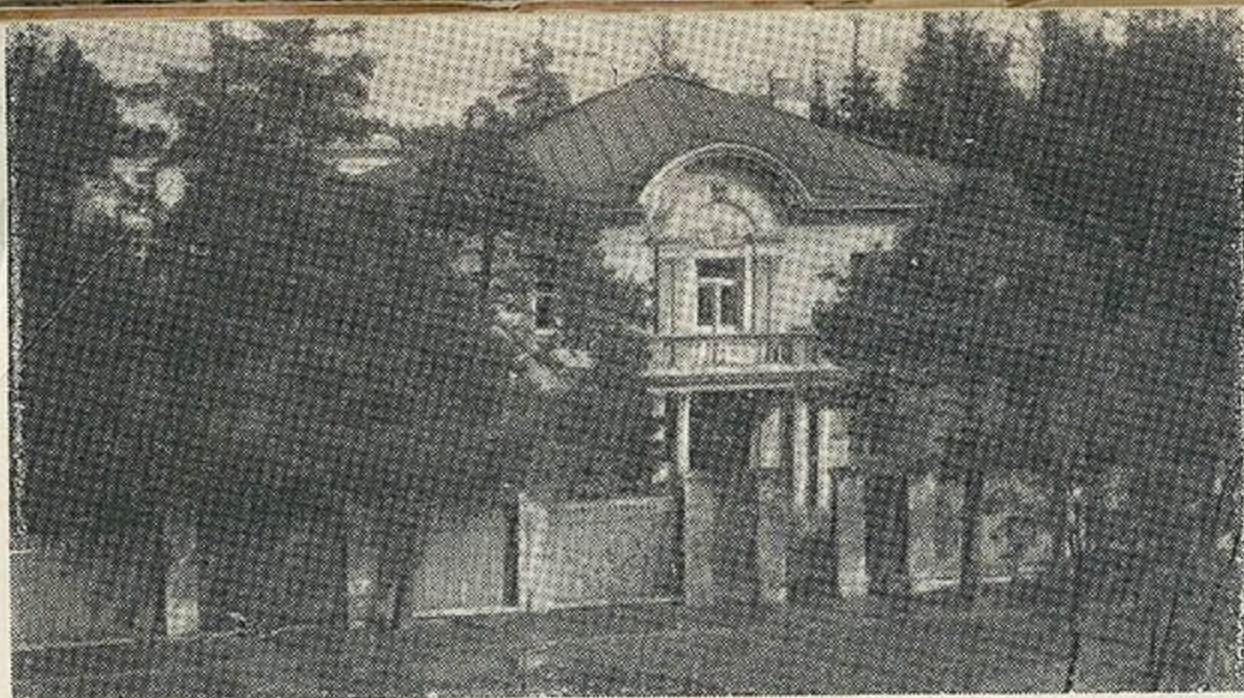
Смяецца тады звенявая:
— Расці табе трэба хутчэй!..
Шуміць даўгунец, паспявае.
Глядзіш — не адвесці вачэй.
Шуміць даўгунец, залаціцца.
Няма яму краю і меж.
А увосень:
— Пятроўна, ў сталіцу
На выстаўку лён павязеш...
Як сёння свяціўся той ранак,
Клубіўся туман над ракой.
Пятроўна ішла на паўстанак
Сцяжынкаю палявой.
Ад шчасця, як сёння у Тоні,
Аж кругам ішла галава.
І марыла доўга ў вагоне:
«Якая яна ўсё ж — Масква!»
Яе як жаданую гасцю
Сталіца тады прыняла,
Як лепшыя дні маладосці.

У сэрца Пятроўны ўвайшла...
Прышло успамінаў нямала.
Ты іх паспрабуй адгані.
І сумна Пятроўне мо' стала,
Што тыя не вернуцца дні!
Што годы яе ўжо не тыя —
Прышла сівізна наяву,
І што не яна — маладая
Паедуць сягоння ў Маскву!
А, можа, на сэрцы не тое?
Сягоння адправіцца ў шлях
Дачка яе родная, Тоня
З шчаслівай іскрынкай ў вачах.
У росах купаецца ранак.
Даносіцца з гаю «ку-ку».
Між сінх ільноў на паўстанак
Пятроўна праводзіць дачку.

А. ВЯРЦІНСКІ

У МУЗЕІ ЯКУБА КОЛАСА

Агульны выгляд музея Якуба Коласа.

Ці даўно, здаецца, хадзілі сюды да народнага паэта за парадай і добрым словам сябры-пісьменнікі, прыезджалі, каб выказаць пачуццё павагі і захаплення, госці з іншых рэспублік, наведваліся журналісты і мастакі...

Цяпер у доме-кватэры, дзе правёў свае апошнія гады жыцця Якуб Колас, адкрыты музей. Зноў ідуць сюды людзі, каб яшчэ і яшчэ раз аднавіць у памяці і сэрцы вобраз паэта, які ўвайшоў у жыццё кожнага з нас яшчэ з дзяцінства, яшчэ з тых дзён, калі мы вучыліся чытаць першую ў сваім жыцці кніжку...

Ярка на камінку
Смольны корч палае,
Бацька на калодцы
Лапаць падпільтае.

Латае халацік
На услоне матка.
Пойдзе заўтра ў школу
Іх сыноч Ігнатка...

Даўно забыліся тыя часы, даўно зусім па-іншаму збіраем мы ў школу сваіх дзяцей. А вершы Якуба Коласа жывуць у памяці і сёння, і сёння хваляюць яны шчыра-сцю і горкай праўдай і нас, бацькоў, і нашых дзяцей.

...Утульны двухпавярховы домік ад вуліцы заступілі маўклівыя хвой. Цяпер, у пагодлівыя зімовыя дні, хвой стаяць, як зачараваныя, ззяючы на сонцы безліччу кветак-зор...

У глыбіні двара — сад, грады, невялікая «дзялянка», дзе некалі сам, уласнаручна, Якуб Колас селяў жыта...

З дзяцінства кроўна звязаны з прыродай і цяжкай сялянскай працай, паэт да апошніх дзён свайго жыцця захаваў гарачую любоў і павагу да роднай беларускай прыроды і да той працы простага чалавека, якая корміць нас і поіць.

Дзяцінства паэта прайшло на ўлонні прыроды. Лясы, сенажаці, крыніцы, прыгажун Нёман... Колькі чудоўных радкоў прысвяціў ім паэт!

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы...

...У першым пакоі музея сабраны матэрыялы, якія расказваюць пра дзіцячыя і юнацкія гады паэта. Вось хутар Альбудзь, пра які Колас так успамінаў у сваёй «Аўтабіяграфіі»: «Леснікова пасада стаяла на бойкай даро-зе, куды ішлі і ехалі людзі. Многа рознага людю паперабывала ў нашай хаце. Нямоўчныя цікавыя гутаркі новых людзей пашырылі мой запас ведаў аб людзях і жыцці і далі мне багаты матэрыял для назірання»...

Адна з выставак кніг Якуба Коласа.

Якуб Колас і дзед Талаш.

Несумненна, што тут, у «лесніковай пасадзе», будучы паэт і наглядзеўся тых людзей і наслухаўся ўсіх тых гутарак, якія потым з такой чужой прастотай і гумарам здолеў перадаць ён у сваёй «Новай зямлі».

...Вось гады вучэння Якуба Коласа ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі. Тут здымак самога будынка і агульны здымак выкладчыкаў семінарыі. Сярод іх Кудрынскі. Гэта ён, прачытаўшы верш дванаццацігадовага семінарыста Міцкевіча «Вясна», прадказаў яго будучыню: «Вось ваша сапраўдная дарога. Пішыце па-беларуску».

Скончыўшы семінарыю, Якуб Колас, як вядома, настаўнічаў на Палессі — у самым яго глухім кутку: спачатку ў вёсцы Люсіна, потым — у Пінкавічах. Тут ён упершыню пазнаёміўся з нелегальнай літаратурай, тут канчаткова акрэсліліся яго рэвалюцыйныя погляды. Адсюль, пасля ўдзелу ў настаўніцкім з'ездзе, Якуб Колас папаў у мінскі астрог...

Фотаздымкі аднаўляюць час, калі Канстанцін Міхайлавіч сустраўся з настаўніцай Марыяй Дзмітрыеўнай Каменскай. Пазней яна стала яго бліжэйшым сябрам, верным спадарожнікам на ўсё жыццё. Тут жа сямейныя здымкі: Якуб Колас з Марыяй Дзмітрыеўнай і сынамі — яшчэ малымі дзецьмі... Тут жа шматлікія выданні яго кніг, у тым ліку і дзіцячых, як «Міхасёвы прыгоды» — адной з самых сонечных, жыццярэдасных старонак жыцця самога паэта.

Крок за крокам, дакумент за дакументам — і ўсё глыбей і глыбей пазнаецца творчы і жыццёвы шлях народнага паэта.

Вось рабочы пакой Якуба Коласа. Тут нішто не перамянілася, усё засталася як і некалі пры жыцці паэта. Пісьмовы стол, канапа, два мяккія крэслы, шафа з асабістымі рэчамі: кій, зроблены самім паэтам, капялюш, касцюм, кажух. Звычайны сялянскі кажух, якім любіў накрываць Канстанцін Міхайлавіч, асабліва тады, калі яму нездаровілася.

Пры музеі жыве і сочыць руплівым вокам за чысцінёй і парадкам родная сястра Якуба Коласа — Алена Міхайлаўна. Адна з тых малодшых дзяцей у сям'і Міцкевічаў, пра якіх у «Новай зямлі» не без гумару пісалася:

Малыя — Юзік, Гэля, Ганна —
Асобна елі пастаянна...
Парадку дзеці не трымалі.
І іх ніколі не сціскалі,
Абы насоў не разбівалі...

Цёпла і прыветна сустракае Алена Міхайлаўна кожнага, хто прыходзіць у музей.

— Заходзьце, калі ласка. Паглядзіце, напішыце...

І людзі ідуць сюды і ідуць — зблізку і здалёку, — каб аддаць свайму народнаму паэту даніну глыбокай павагі і сардэчнай падзякі.

А. ВАСІЛЕВІЧ

Маленькая книга, якая многаму вучыць

«З дзённіка маці» — так называецца гэтая маленькая кніжачка, выпушчаная вучэбна-педагагічным выдавецтвам РСФСР. Яе аўтар — Ірына Рафаілаўна Ключарова, простая савецкая жанчына, педагог па прафесіі і адданая, любячая маці. У «Дзённіку» ўсяго 45 старонак. Але колькі ў ім цудоўных думак, колькі каштоўнага педагагічнага вопыту, колькі карысных і неабходных парад для кожнай маці, для кожнага бацькі!

«Выхаванне дзяцей — вялікая і складаная справа. Асабліва цяжка бывае той маці, якая выходзіць дзяцей адна і па сутнасці нясе адказнасць за абодвух бацькоў. Лёс такой маці выпаў і мне.

Я страціла мужа, калі сыну споўнілася пяць год, а дачцы было некалькі месяцаў», — піша І. Р. Ключарова.

Як і кожнай маці, Ірыне Рафаілаўне вельмі хацелася, каб яе дзеці выраслі людзьмі чуйнымі, стойкімі, умеючымі пераадолюваць цяжкасці, каб сталі яны сапраўднымі савецкімі людзьмі. Аб тым, як гэта ёй удалося, у чым былі яе цяжкасці, памылкі і поспехі, у форме літаратурнага нарысу, жыва і цікава і раскажваецца ў кнізе.

«Дзённік» пачынаецца з расказу аб хібах у выхаванні, дапушчаных аўтарам. Яна лічыць, што не ўсім пытанням выхавання ўдзяляла дастатковую ўвагу, што некаторыя з іх былі ёю абыйдзены па няведанню.

Але памылкі, аб якіх раскажвае аўтар «Дзённіка» (дарэчы, яны заўсёды разумна і тактычна выпраўляліся), — гэта кропля ў моры ў параўнанні са станоўчымі фактамі ў пытаннях выхавання, аб якіх скромна і проста гаворыць кожны радок кнігі.

Тав. Ключарова раскажвае, як удалося ёй з ранняга дзяцінства выхаваць у сваіх дзяцей працоўныя навыкі, любоў да парадку і чыстаты, як непрыкметна ўстанавілася ў іх доме правіла, што дзеці павінны прыбраць за сабой, вымыць перад ядой рукі, памыць посуду, паліць кветкі.

Да прыходу маці з работы дзеці стараліся зрабіць шмат хатніх спраў. «Мама прыйдзе, а мы ўжо ўсё зрабілі». Усведамленне гэтага прыносіла ім вялікую радасць.

«Даволі часта, — раскажвае аўтар, — я дзейнічала на свядомасць дзяцей ускоснымі шляхамі. Калі я, вяртаючыся з работы, заставала ў пакоі непарадак, то рабіла заўвагі, быццам жартам: «Мяне і не чакалі? А я ж думала, прыйду, у нас чыста, утульна,

чайнік ужо закіпеў, будзем разам вячэраць... Вы ж і не падумалі нічога прыгатаваць, а яшчэ маміны памочнікі!»

Маці прывучыла дзяцей дапамагаць не толькі ёй, а і адзін аднаму, таварышам. Прывучыла не хваліцца гэтым, а прымаць як належнае. Дзеці не грэбавалі ніякай работай. Вось адзін з многіх прыкладаў: Ірынцы было сем год, калі яна пайшла ў школу. Аднойчы перад адыходам на заняткі маці заўважыла, што ў яе брудныя рукі, і зрабіла заўвагу.

— Мамачка, гэта не адмываецца, гэта сажа, — бянтэжачыся адказала дзяўчынка. — Я ўчора вечарам кухонную пасуду і патэльні чысціла, каб табе не валаводзіцца...

Якая маці не пазайздросціць такім чуйным клопатам з боку дзяцей?

Захапляе сяброўства дзяцей, клопаты аднаго аб другім, асабліва Андрэйкі ў адносінах да Ірынкі. Ён заўсёды адчуваў сябе старэйшым, «мужчынам» у доме.

Маці часта прыходзіла з работы позна. Дзеці ўжо спалі, а на сталае разам з вячэрай яна знаходзіла запіску накштальт гэтай: «Мы варылі бульбу. Паелі добра. Гэта табе вячэра. Урок зрабіў усе. У Ірынкі і ў мяне ўсё ў парадку. Хадзілі па газу. Хлеб на заўтра купілі. Кладзіся спаць раней. Мама, пацалуй Ірынку, я абяцаў. Яна хацела цябе чакаць, а я ўгаварыў яе легчы і сказаў, што ўсё роўна ты яе сонную пацалуеш. Андрэшка».

Аўтару «Дзённіка», калі яна яшчэ не была маці, не падабалася, калі дзеці сустракалі сваіх бацькоў пытаннем:

— А што ты мне прынесла? Ёй заўсёды здавалася, што гэтым бацькі як быццам купляюць любоў дзіцяці. Сама яна гэтага пазбягала. Купляючы што-небудзь дзіцяці, яна па прыходзе дамоў наўмысна аб гэтым не ўпамінала.

Маці не балавала дзяцей частымі падарункамі, але калі што-небудзь абяцала купіць, то абяцанне выконвала абавязкова. І дзеці ведалі, што слова маці — закон.

Вельмі пераканаўча аўтар «Дзённіка» раскажвае, як важна лічыцца з асобай дзіцяці, узважваць свае ўчынкі, як недапушчальна «зрываць» свой дрэнны настрой на дзецяў. Былі такія факты і ў гэтай сям'і. Калі Андрэйка вучыўся ўжо ў сёмым класе, ён раскажаў маці пра сваю крыўду на яе, калі яна яго трохгадовага

ударыла па твары шарсцяным світарам. Выпадак гэты здарыўся так. Бацькі купілі сыну прыгожы шарсцяны касцюмчык. Маці хацела ў ім сфатаграфаваць сына. Штонікі яна яму адзела лёгка, а світар «калоўся». Дзіця не далася адзець яго цераз галаву і ўцякло. Прышлось «сілай» прымусяць Андрэйку гэта зрабіць. Андрэйка пакарыўся, але доўга плакаў.

Ірына Рафаілаўна ўспамінае яшчэ пра адну незаслужаную крыўду, якую не забыла яе дачка. Ірачцы было тады пяць год. Маці працавала ў дзіцячым доме. Дзеці знаходзіліся з ёй. Аднойчы ўзнялася страшэнная навальніца. Дзеці дзіцячага дома і Андрэшка — усе былі на месцы. Не было толькі Ірачкі. На скацінным двары ад маланкі загарэўся дах хлява. Лёгка зразумець хваляванне маці. Пайсці і пакінуць сваіх выхаванцаў у час навальніцы яна не магла. Калі грымоты крыху сціхлі, яна з сынам пайшла шукаць дачку. Ірачка сама ўжо бегла маці насустрач, спалоханая, прамокшая. Не вытрымалі нервы і маці груба закрычала на дзяўчынку: «Будзеш яшчэ знікаць з дому! Будзеш, брыдка дзяўчынка!» І праз шмат год дзяўчынка пыталася:

— За што ты мяне тады лаяла, я так і не ведаю! Я нават не баялася, а толькі ўвесь час думала: «Што ж я нарабіла, мама мяне шукае, мама непакоіцца, хутчэй да мамы! Я ж сядзела ля хлява, які загарэўся, а ты...»

— Да гэтага часу мне сорамна і балюча за свой зрыў, але ж зробленага не вярнуць... — справядліва заўважае аўтар.

Гэты адзін факт можа многаму навучыць тых маці, якія вельмі мала лічацца з дзіцячай годнасцю і часта ў сваім бюсілі выхавацеля ўжываюць рамень.

У «Дзённіку» так многа цікавага, што кожны факт выклікае захапленне. Прадаставім гэта адчуць самім чытачам.

Яшчэ аб адным хочацца сказаць. Кніга «З дзённіка маці» перакладзена і выдадзена ў Чэхаславакіі. Ёю нашы чэхаславацкія сябры пачалі выпуск серыі літаратуры для бацькоў. Кніга выйшла і ў Кітаі. Было б вельмі добра, калі б вучэбна-педагагічнае выдавецтва нашай рэспублікі выдала яе вялікім тыражом, каб кожная сям'я, кожны бацька і маці маглі набыць гэтую цікавую і карысную кніжку.

З Дзяткіка маці

(Урывак з кнігі, які мы друкуем, расказвае аб вялікай дружбе брата і сястры).

ХАЧУ сказаць, што маім заповітным жаданнем было выгадаваць дзяцей сябрамі. У мяне быў цудоўны прыклад — мая родная сям'я, якая вызначалася глыбокай прыхільнасцю адзін да другога і адданай дружбаю.

Я баялася, што Андрэй, як гэта часта бывае, хваравіта паставіцца да паяўлення другога дзіцяці, і старалася неяк прадухіліць пачуццё дзіцячай рэўнасці. Мы разам чакалі дзіцяці... сын бачыў падрыхтоўванне пасагу. Разам з Андрэем хадзілі мы купляць коўдру, ложкак. Яго жаданне я выканалася, назваўшы дзіця сваім імем — Ірына. Андрэй заўсёды адчуваў, што ён старэйшы, адносіўся да сястрычкі беражліва, клапацілі і на дзіва добра ўмеў разумець яе, лічыцца з ёй, так сказаць, павважаў яе асобу.

Сапраўднай праверкай дружбы маіх дзяцей, ды і нашых узаемаадносін, быў перыяд эвакуацыі. Дзеці тады асабліва прывязаліся адзін да другога — яны былі эвакуіраваны без мяне. Калі ў трывожныя дні вайны пачалі з Масквы вывозіць дзяцей, я не магла па роду сваёй работы выехаць з імі і адправіла іх з дзіцячымі садам. Разлучаліся мы першы раз. У час збораў усе былі бадзёрымі... Я жартавала з імі, гаварыла, што хутка сустрэнемся, разам мецілі і ўкладвалі рэчы. Дачка — ёй не было чатырох год — не разумела многага, а дзевяцігадовы сын ужо разумеў і стрымліваўся. Мужна стрымліваўся. Я, не сцяраўшы, спытала: «Андрэйка, табе не хочацца ехаць?»

Ён адказаў: «Калі ты вырашыла, мама, значыць, так трэба».

Па дарозе на вакзал мы гаварылі пра ўсё, апрача ад'езду. У вагон уваходзіць бацькам не дазвалялася.

Дачка толькі на вакзале, убачыўшы, як маці перадаюць у вагон выхаватэлям сваіх дзяцей, зразумела, што я з імі не паеду. Яна горка расплакалася, паўтараючы адну фразу:

— Мама, не адпраўляй нас! Табе без нас самой страшна будзе! Мама, я не баюся, калі страляюць!

Сын павёў яе з сабой. Прыціснуўшыся да сцяны вагона, я не магла рушыць з месца. У акно мне ўдалося ўбачыць сваіх дзяцей. Моцна прытуліўшыся да брата, сядзела ў яго на руках дзяўчынка. Ён паклаў яе галоўку на плячо, гладзіў адной рукой і расказваў нешта. Другой рукой непрыкметна змахваў з вачэй слёзы: ён сам жа быў яшчэ зусім маленькі... Нашы позіркы сустрэліся. Не здымаючы дзяўчынку з каленяў і не паказваючы мяне Ірынцы, сын дастаў з кішэні блакнот, які я яму дала на дарогу, паспешліва напісаў нешта і, скамячыўшы, кінуў паперку ў акно. Цягнік крануўся. Я засталася на пероне з запіскай у руках. Скачучы буйныя літары: «Прыязджай, як толькі зможаш. Мне таксама страшна. За Ірынку не

хвалойся, я ўвесь час буду за ёй глядзець, пакуль ты не прыедзеш. Даю слова».

Толькі маці зразумее, як цяжка мне было вярнуцца ў пустую, па-страшнаму ціхую кватэру. Усюды цацкі, дзіцячыя рэчы, ложкак, а дзяцей няма... Здавалася, ніколі не змоўкне ў вушах гэты апошні стук колаў адыходзячага цягніка. А работа ў час вайны патрабавала асаблівай вытрымкі і трэба было глыбей схаваць горыч разлукі.

Да дзяцей я прыехала праз два месяцы, суправаджаючы як медыцынская сястра чарговы эшалон у тым жа напрамку. Гэта была мая другая спецыяльнасць, атрыманая на медыцынскіх курсах. Горад, куды я прыбыла, быў у 20 кіламетрах ад дома адпачынку, дзе знаходзіліся эвакуіраваныя дзеці.

Мяне назначылі медыцынскай сястрой у дзіцячы інтэрнат. Начальнік эвакуацыйнага пункта з незадавальненнем прыняў мае назначэнне, даведаўшыся, што там жыць і мае дзеці.

— З-за вашых дзяцей паднімецца перапалох! Будуць за вамі бегаць з крыкам «мама!»

Я пераконвала, што дзеці мае перапалоху не зробіць, што яны вытрыманыя, арганізаваныя... Мужчына паціснуў плячыма:

— Што вы гаворыце глупства! Якая можа быць вытрымка ў дзяцей!

Камскі параход прыбыў к дому адпачынку ўначы. Не вытрымаўшы, пайшла я паглядзець сваіх спячых дзяцей, ведаючы, што з раніцы павінна буду прыступіць да работы і прайсці да дзяцей не ўдасца.

Доўгія рады ложкаў са стрыжанымі галоўкамі на падушках. Дзе ж мае? Стомленыя, сонныя няні адказвалі неахвотна.

— Не ведаем, дзе вашы — тут усе нашы!

Баючыся запаліць святло, я нізка нагіналася над ложкамі, папраўляючы мімаходам коўдры, лашчачы сонных дзяцей... Падыходзіла я ўжо да пятай спальні і з горыччу падзялілася з адной з дзяжурных, што ніяк сваіх дзяцей не знайду.

Імёны ім нічога не гаварылі. Кожны ведаў сваіх, а ці мала ў іншых груп Ірына і Андрэйкаў...

— Пачакайце! Іх двое? Хлопчык большанькі і маленькая дзяўчынка? Анята! Ды гэта ж наша «неразлучная пара»!?

Падышла Анята, няня з суседняй групы, і жанчыны расказалі мне шмат кранаючага аб маіх дзецях.

— Ды іх усе ведаюць! Як прыбылі мы на месца, пачалі аддзяляць школьнікаў у адзін будынак, дашкольнікаў у другі. Ну ўсе дзеці як дзеці, а гэтыя ні ў якую! «Абяцалі маме быць разам», — і ўсё тут. Усё-такі хлопчыка адвалі да старэйшых. Тады дачка ваша і задала перцу! Увесь дзень ні да яды, ні да

піцця не дакранулася. Ціхенька так плача, жаласна і ўсё прыгаварвае: «Ну, калі ласка, аддайце мне браціка! Навошта вы нас разарвалі!» Думалі, абыдзеца, раніцой тое ж самае. Выхавацелі вырашылі хоць на час, пакуль прызвычаіцца дзяўчынка, брата ёй вярнуць. Глядзім, сам з'явіўся. Прынёс клуначак свой і запіску аб залічэнні ў нашу групу. Хадзіў, кажуць, з пісьмовай заявай да начальніка. Напісаў: «Прашу вас, таварыш начальнік, не разлучаць мяне з сястрычкай. Я маме абяцаў, што мы будзем разам. Даю слова ў групе дапамагаць выхавальніцы, чым змагу».

«Сясцёр і братоў шмат мы прывезлі, а заява такая адна паступіла», — вырашыў начальнік. Так і ходзіць ён, як свечка, высокі сярод трохгодак. Пойдзем сюды, мы вам іх пакажам.

У пакоі сярод маленькіх ложкаў стаяў адзін вялікі, на якім і спалі мае дзеці разам.

Няня адкрыла коўдру. Дачка спала, абхапіўшы абедзвюма ручкамі брата.

— Заўсёды так, — растлумачыла няня. — Гэта, каб, значыць, уначы браціка не забралі. Сам ён яе купае, сам корміць. Спачатку паглядзіць, каб яна ўсё з'ела, потым за сваю порцыю бярэцца.

Проста вам, таварыш сясстра, скажу, на дружбу іх усе глядзяць з задавальненнем... І не сварацца ніколі. Калі што малышка ўпрэцца, брат ёй нейкія словы ціха скажа і зараз парадак... Так і прызвалі іх тут «неразлучная пара».

Будзіць я дзяцей не стала. Баялася шуму першай нашай сустрэчы сярод спячых малютак. Пакінула запіску Андрэйку. Напісала, што прыехала сюды працаваць, што я іх бачыла і вельмі рада чуць пра іх як аб дружных, добрых дзецях. Прыйду да іх, калі можна будзе. Прасіла Андрэйку перадаць Ірынцы, што мы зноў усе разам і яшчэ, каб не беглі яны да мяне насустрач, калі ўбачаць мяне здалёку, таму што тады мне зноў прыдзецца паехаць...

Раніцой, стаім з урачом і начальнікам інтэрната, глядзім, як дзеці ідуць снедаць. Здалёку сваіх дзяцей убачыла: Андрэйка ўзвышаецца. Захвалялася. Заўважылі мяне і дзеці. Ірынка кінулася да мяне, але Андрэшка пацягнуў яе да сябе і нешта шапнуў. Я падняла руку ў знак прывітання і сказала:

— Я тут, дзеці, потым прыйду!

Дзеці прайшлі міма, не выходзячы са строю. Начальнік глядзеў на мяне і, бачачы скрытае мною хваляванне, падбадзёрваўца сказаў:

— Ну, калі б я ведаў, што гэта вашы дзеці, не пратэставаў бы так супраць вашага назначэння. Добрыя дзеці.

Пакорпаўшыся ў партфелі, аддаў мне Андрэйкаву заяву:

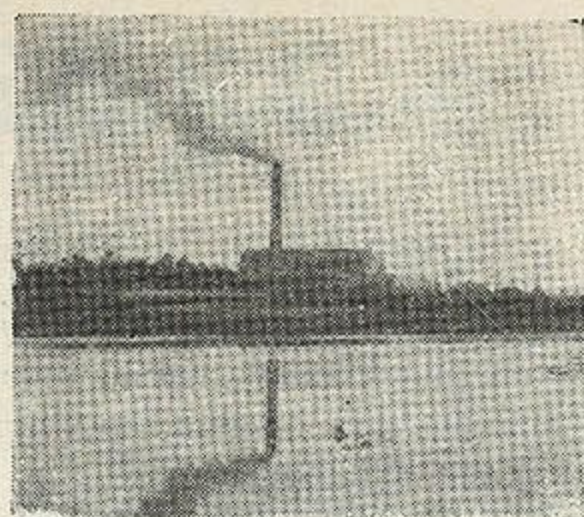
— Хаваў на памяць. Вазьміце, маці яна даражэй!..

Праз некалькі дзён сын мне заявіў:

— Раз ты прыехала, пераводзь мяне да старэйшых. Ірыну здаю табе ў поўным парадку... А мне вельмі хочацца ў лагер. У іх паходы, на лодках катаюцца, дзяжурствы розныя, а да сястры я ў госці хадзіць буду...

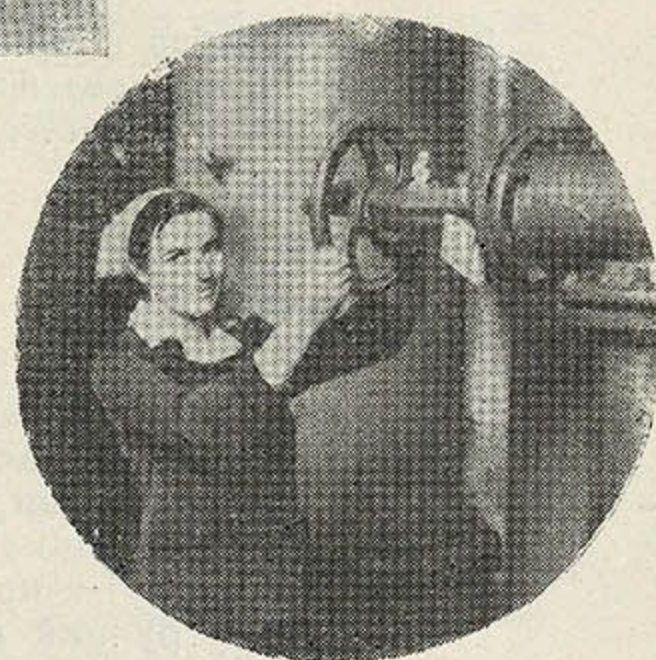
У нямногіх словах заўважалася адчужае ім цяжкасць прабывання з трохгодкамі, але так трэба было, і ён цяпеў. Шмат прыйшлося праявіць Андрэю мужнасці і пасля нашай сустрэчы.

У хуткім часе мяне як медыцынскую сясстру назначылі ў эвакашпіталь, і я разам з дзецьмі паехала ў іншы горад.

На Васілевіцкай ДРЭС працуе многа жанчын. Адны прыйшлі сюды яшчэ тады, калі толькі пачыналі ўзводзіцца сцены гэтай вялікай будоўлі, другая — нядаўна, каб працаваць на электрастанцыі. На здымку: від на Васілевіцкую ДРЭС. У авале адна са старэйшых работніц — Людміла Трацэўская.

Фота аўтара.

Дзяўчына са станцыі

Людміла Трацэўская прыйшла на будаўніцтва Васілевіцкай ДРЭС пасля заканчэння сярэдняй школы. Але без спецыяльнасці на будаўніцтве цяжка. Прышлося нейкі час працаваць падсобнай рабочай на растворным вузле. Людміла не спалохалася бруднай і цяжкай работы. Адначасова вывучала будову, работу і эксплуатацыю бетонамашалкі, працэс прыгатавання раствору. І вось, нарэшце, здала экзамен. Камсамолку прызначылі брыгадзірам. Дзяўчына гарача ўзялася за справу. Бетон шэрай лавай поўз у кузавы самазвалаў, а іх падыходзіла ўсё больш і больш. Запас бетону быў невычарпальны, і шафёры-веселуны, якія адвозілі раствор, жартавалі:

— Гарачая ў нас Трацэўская, нават перакурыць не дае!

А побач з лесам, узнімаючыся ў неба, раслі сцены новай будоўлі на Палессі, карпусы Васілевіцкай ДРЭС. Вось тады вырашыла камсамолка пайсці працаваць на станцыю. Паступіла яна вучаніцай матарыстай выпарной устаноўкі.

Мінуў ужо год з таго часу, як працуе станцыя. Пабудаван і здадзены ў эксплуатацыю другі турбагенератар. Камсамольска-маладзёжнай змене, у якой працуе зараз Людміла, прысвоена званне змены камуністычнай працы. За выдатную работу Людмілу Аляксандраўну Трацэўскую выбралі дэпутатам Парыцкага раённага Савета дэпутатаў працоўных.

Цяпер камсамолка валодае трыма спецыяльнасцямі.

П. КРЫВАШЭНКА

Васілевіцкая ДРЭС.

БУДЗЕМ ЗНАЁМЫ

Добры дзень, дарагія мамы, старэйшыя сёстры, усе работніцы і сялянкі! Сёння я прыйшоў да вас знаёміцца. Зваць мяне — Вася Вясёлкін.

Я — лепшы сябар вашых дзяцей. Выпішыце для іх «Вясёлку», і мы яшчэ больш пасябруем. Тое-сёе са свайго часопіса я прынёс на гэтую старонку, каб вы прачыталі.

ХАЙ КОЖНЫ ВЕДАЕ, ЯК ГАЛЯ АБЕДАЕ

Галя ў мамы на каленях.
Пачынаецца кармленне:
— Еш, дачушка, — мама просіць,
Лыжку к роціку падносіць.
— Не хачу! — крычыць малая,
Лыжку ручкай адпіхае.

Бабка стала ў ладкі пляскаць:
— Еш, галубка, калі ласка.
Дзед стары пачаў Іграць
На губным гармоніку,
Стаў пад музыку скакаць
Кот на падаконніку;
На прэдных лапках Бобік,
Як у цырку, стойку робіць.
Шум і звон без перапынку:

— Еш, галубка...
— Еш, дзяўчынка...

Не нарадуецца мама:
Галя з'ела свой абед.
Рады з мамаю таксама —
Бобік,
Коцік,
Бабка,
Дзед,
Хоць змарыліся, прысталі —
Накармілі такі Галю.

Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ

ВЫЙШЛА бабуля ў сад, села на ўслончык і пачала вязаць унуку Яшу рукавічку.

Дзень быў цёплы, ласкавы, грэла сонейка, пад страхой пішчалі вераб'і, а ў траве бегала кацяня.

Рукавічка амаль гатова, але бабулю змарыў сон, і яна заснула.

Кацяня ўгледзела бабульчын клубок у траве, скокнула да яго, кранула лапкай раз-другі, клубок і закаціўся ў кусты.

А там ляжаў Яша.

— Брысь! — прагнаў ён кацяня, падняў клубок і стаў намотваць нітку, якая цягнулася праз кусты да бабулькі. Матаў, матаў Яша, і нітцы канца няма.

Бабуля прачнулася і пляснула ў далоні:

— Бацюхны мае! А дзе ж рукавічка?

Васіль ХОМЧАНКА

Вы зробіце найлепшы навагодні падарунак свайму сыну ці дачцэ, брату ці сястрычцы, калі выпішаце ім на 1960 год штомесячны дзіцячы часопіс

„ВЯСЁЛКА“

На старонках часопіса друкуюцца апавяданні, вершы, песні, казкі; змяшчаюцца загадкі, гувальні, жарты, а таксама лепшыя ўзоры літаратурнай і мастацкай творчасці саміх дзяцей — апавядання, вершы, малюнкі.

У часопісе прымае ўдзел Вася Вясёлкін — герой смешных прыгод, завадатар і арганізатар гульняў і забаў.

Выдаецца «ВЯСЁЛКА» на паперы вышэйшага гатунку, з каляровымі малюнкамі.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

на 3 мес. — 4 р. 50 к.
на 6 мес. — 9 р.
на 1 год — 18 р.

Падпіска на «ВЯСЁЛКУ» не абмежавана.
Зрабіце дзецям прыемнае — не забудзьцеся выпісаць для іх «ВЯСЁЛКУ» на 1960 год.

ЛЯСНАЯ ЗАДАЧКА

Пяць братоў і тры сястры, —
Усе калматыя бабры, —
Спяшаліся дахаты,
Да мамы і да таты.

Кожны нёс дамоў галінкі:
Тры галінкі асінікі,
Дзве галінкі рабінкі
І галінку калінкі.

Колькі неслі — невядома,
Падлічылі толькі дома.

І. ЧАРНЯК

Жуниарыя

Паважаная рэдакцыя!

Некалькі год я жыла ў Бурацкай АССР. Там многія га-спадыні ведаюць кітайскую кухню і я сям-таму навучы-лася ад іх. Вось як прыгата-ваць дзве кітайскія стравы.

КУШО

Зрабіць цеста, як на локшыну (2 яйкі, 1 шклянку ва-ды, крыху солі, замесіць густа, памяць, раскатаць тонка і тонкай шклянкой вы-разаць кружкі). Прыгатаваць мяса. Узяць 1/2 кг двух сар-тоў мяса: ялавічыны і свіні-ны або ялавічыны і барані-ны, дадаць дзве цыбуліны, 8—10 невялікіх зубкоў ча-снаку, адну сярэдняю морк-ву. Усё гэта прапусціць праз мясарубку, дадаць па густу солі і перцу, а таксама крыху вады (каб было такой гушчынні, як на пельмені). Узяць адзін кружок, пакла-сі на яго мяса, а наверх другі кружок, добра зашчы-паць кругом, каб зрабіўся прыгожы круглы піражок. Моцна нагрэць патэльню, пакласці на яе камбітлушчу або маргагусаліну і смажыць піражкі, каб кіпелі ў тлушчы. Можна смажыць і ў алеі. Падаваць гарачымі.

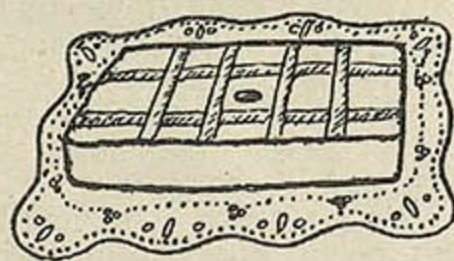
ПОЗЫ

Прыгатаваць цеста, як на кушо, толькі кружкі выра-заць большыя. Мяса бярэцца таксама двух сартоў, дадае-ца цыбуля, соль, перац (ча-снаку не трэба), усё гэта ме-сіцца. У кружок кладзецца мяса, канцы кружка збі-раюцца разам. Позы вара-ца на пары. Есці іх трэба гарачымі.

А вось яшчэ некалькі смач-ных страў, якія любяць у на-шай сям'і.

СІВІРСКІ РЫБНЫ ПІРОГ

З 1 кг мукі вечарам замя-сіць дражджавое цеста (50 г дрожджаў, лыжку распушча-нага масла або маргарыну, вады, солі, мукі). Раніцой цеста раскатаць таўшчынёй у палец, пакласці на змаза-ную маслом бляху, адагнуць краі, пасыпаць вараным ры-сам, нарэзанай кружкамі цы-буляй. Наверх пакласці ка-валкі рыбы ўніз скурай. Зноў пасыпаць рысам і цы-буляй, закрыць усё гэта це-стам, краі цеста шчыльна заціснуць, пасярэдзіне зра-біць дзірачку велічынёй з пя-так, каб сок з рыбы не выця-каў у бакі. Паставіць у печ або духоўку. Гатоўнасць пі-рага пазнаецца так: уваткні-це ў яго запалку і дастань-це. Калі да яе не прыстала цеста і сок не цячэ з пірага пры націсканні, пірог гатовы. На пірог можна ўзяць ры-бнае філе або свежую рыбу—шчупака, акуня (можна і марскога). Рыбу абчысціць, прамыць, прасушыць, паса-ліць і парэзаць на кавалкі ўдоўж і ўпоперак. Можна пачы пірог і з гарбушы, толькі яе трэба вымачыць, каб не была вельмі салёная.

РЫБНЫЯ КАТЛЕТЫ І КАЎБАСА

1/2 кг рыбага філе або мякаці рыбы прапусціць праз мясарубку з цыбулінай і кавалкам размочанай бул-кі або белага хлеба. Дадаць 1—2 яйкі, солі, перцу, калі цеста вельмі густое — кры-ху вады, усё перамяшаць, падзяліць на кавалкі, зра-біць з іх катлеты, запаніра-ваць у муцэ і смажыць у тлушчы. Есці можна халод-нымі і гарачымі.

На каўбасу бярэцца гэты ж фарш, набіваецца ў марлевы мяшчак і варыцца. Калі звярнуцца, марлю распароць з аднаго боку і асцярожна пакласці каўбасу на блюда. Есці халодную. Варыць каў-басу ў салёнай вадзе, можна пакласці туды рыбныя коці, невялікія прыгожа парэза-ныя кавалкі морквы, бура-

коў, якімі потым упрыгожыць каўбасу на блюдзе. Пасы-паць яе кропам, зялёнай цы-буляй.

ТОРТ КАКАВАВЫ

1 шклянку цукру, 1 шклян-ку смятаны, менш 1/4 чайнай лыжкі соды, 3 яйкі і столькі мукі, каб цеста можна было качаць. Падзяліць цеста на 10 кавалкаў, кожны раска-чаць так, каб зрабіўся круглы тонкі блін. Бліны пячы ў духоўцы або печы. Можна пячы іх і на блясе, пастаў-ленай на гарачую пліту. Пры пячэнні перакладаць бліны з боку на бок, каб заружавелі. Адразу адзін на адзін не класці, каб не адмяклі. Асцярожна пакласці іх на чыстыя сурвэткі, каб не па-ламаліся. Зрабіць крэм. Крыху больш 1/2 літра мала-

ка закіпяціць. З сталовыя лыжкі мукі развесці халод-ным малаком або вадой да гушчынні смятаны, уліць у кіпячае малако і крыху паварыць. З сталовыя лыжкі ка-кавы таксама развесці мала-ком і ўліць у кіпячую масу. Яшчэ паварыць. З жаўт-кі сцерці з 1 шклян-кай цукровай пудры або цукру-пяску. Церці дабляла, а потым таксама ўліць у кіпячую масу і патрымаць на агні, не даючы кіпець, каб крэм не запах варанымі жаўткамі. Крэм астудзіць і памазаць ім кожны блін, кладучы іх адзін на адзін. Крыху крэму пакінуць. Апошні (верхні блін) не ма-заць. Даць торту адмякнуць, абраўнаваць яго вострым на-жом, крошкі пасячы і пасы-паць імі верхні блін, напя-рэдне змазаўшы яго астат-нім крэмам. Упрыгожыць мармаладам, дражэ або ка-валкамі шакаладу, ягадамі з варэння, цукатамі.

Алена МАЛЧАНОВА

Як змагацца з паўнатай

Поўным людзям асабліва шкодзіць атлусценне жыва-та. Каб гэтага пазбыцца, рэ-камендуецца вельмі простае практыкаванне: пакладзіце на падлогу прасавальную дошку, прыўзняўшы адзін канец сантыметраў на трыц-цаць. Пад прыўзняты канец пастаўце ўстойлівы прадмет і кладзіцеся на спіну так, каб ногі былі на ўзнятым канцы дошкі (для гіпертоні-каў такое практыкаванне не дазваляецца). Расслабце мышцы і, лічачы да дзесяці, паступова ўцягвайце живот як мага глыбей. Практыка-вацца можна і стоячы. Чым часцей на працягу дня вы будзеце паўтараць гэтае практыкаванне, тым больш карысці яно прынясе.

Рэкамендуем яшчэ адно простае, але вельмі эфек-тыўнае практыкаванне, якое можа дапамагчы пазбыцца лішняга тлушчу. Даволі кожны дзень рабіць 25 прыжкаў праз вярхоўку, каб дабіцца добрых вынікаў.

Але ведайце: адна з асноў-ных умоў пахудзення—раз-умнае харчаванне. Рэжым павінен быць такі: есці заў-сёды ў адну і тую самую па-

ру і ў апошні раз—не паз-ней 19 гадзіны.

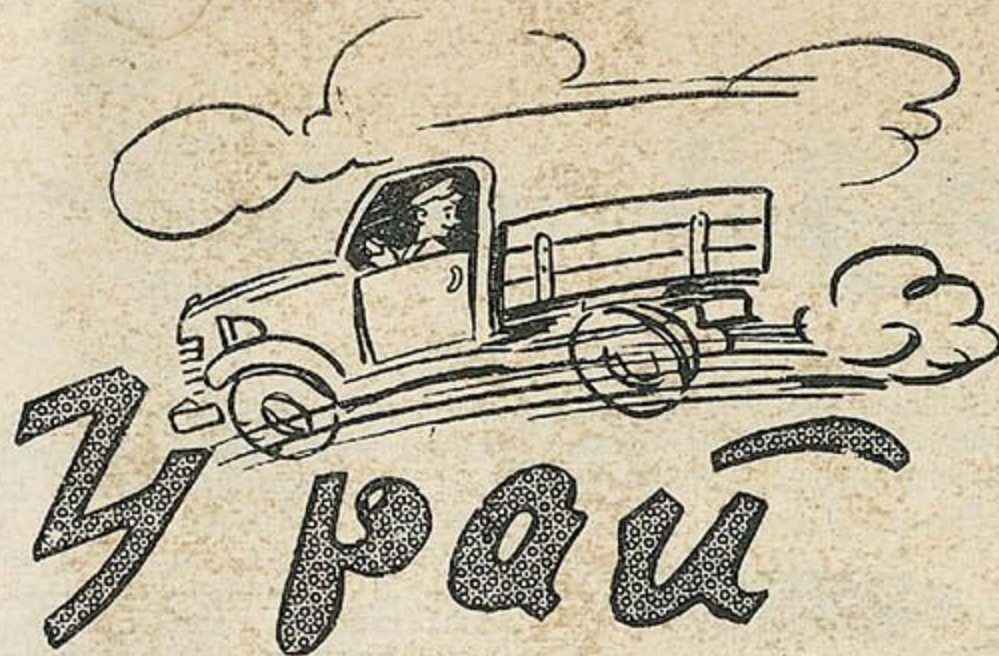
Калі вы хочаце пахудзець, ужывайце менш солі і ін-шых вострых прыпраў. Яны садзейнічаюць наакупленню вадкасці ў арганізме. Трэба есці менш мучнога, салодка-га, бульбы і ўсякіх бабовых. Фрукты і гародніну, малако і малочнакіслыя прадукты можна есці ўволю, але не пераедацца імі.

Яшчэ адна ўмова—больш руху на свежым паветры, пеша (энергічным крокам)

або на веласіпедзе. Сачыце за страваваннем. Ад гэтага залежыць не толькі самаад-чуванне, але і колер твару.

(З брашуры «Догляд за кра-сой», якая выйшла ў выда-вецтве «Для жанчын», ГДР).

Уладзімір КОРБАН

Мал. М. Гурло

(З народнага)

Прасвітар нейкай секты ці абшчыны,
Святы айцец Архангелаў Іпат,
Гадоў, відаць, пад пяцьдзесят,
Даволі не слабы мужчына,
Аднекуль бальшаком дамоў
Аднойчы ўвечары ішоў.
І вось, услед за ім аўтамашына,
Пачуў ён, пачала гусці.
Іпат падняў руку, — падвезці просіць, —
Бо і святых не крылі носыць,
І ім прыемней ехаць, чым ісці.
Я не скажу, без платы ці за плату,
Але ў кабінку пасадзіў Іпата
Вясёлы, малады шафёр.
Прасвітар лысіну абцёр
І распачаў душэўную размову,
Салодзенькую, слова к слову,
Пра дух святых і пра любоў сваю
Да богага ўслаўлення.
Што толькі чалавек і можа у раю
Знайсці збавенне.
І крэкча: «На зямлі грахі навокал нас.
Маліся, каб хутэй настаў смяротны час
І каб ты райскае убачыў ззянне!»
А малады шафёр спяшаўся на спатканне
І ціскануў на газ.
Прасвітар ашалеў. «Спыні, — крычыць, —
машыну!»
Сто кіламетраў у гадзіну!..
Магчыма і ў кювет скаціцца ўраз!»
«Не бойцеся! Нібы абрус дарога, —
Сказаў шафёр, — дарэмная трывога.
У момант завязу». А той сваё: «Спыняй!»
«Вы ж раілі спяшыць мне ў рай!
Дык дзякаваць павінны,
Калі я, не шкадуючы машыны,
Кульну яе ў кювет. І ў рай рукой падаць».
«Блазюк! — Іпат раве. — Не трэба
жартаваць!
Я іншым райскага жыцця жадаю,
А сам... О божухна! Ратуй мяне ад раю!
Апосталы! Дапамажыце й вы!»
І выскачыў з кабінкі ледзь жывы.

38022

Адказы на пытанні чытачоў

КРАПІЎНІЦА

Прычынай паяўлення крапіўніцы з'яўляецца асобая адчувальнасць арганізма, калі пад уплывам розных унутраных і вонкавых раздражняльнікаў на скуры ўтвараюцца пухіры.

Унутранымі раздражняльнікамі могуць быць розныя харчовыя прадукты (суніцы, прыправы, ракі), а таксама некаторыя медыкаменты. Крапіўніца можа ўзнікнуць і ў выніку раздражнення канцавых частак нерваў унутраных органаў ці інтаксікацыі пры глістах, хранічных запорах і іншых захворваннях.

З вонкавых раздражняльнікаў найбольш часта выклікаюць крапіўніцу ўкусы насякомых — камароў, машкары, дакрананне да некаторых раслін, напрыклад, крапівы, тэмпературныя ўздзеянні — часцей нізкай тэмпературы.

Крапіўніца пачынаецца і паўтараецца пасля нервова-псіхічных перажыванняў, нервовых напружанняў.

Хворыя скардзяцца на сверб, якому папярэднічае з'яўленне пухіроў, чырвоных, ружовых або белых, у залежнасці ад ступені ацёку. Яны могуць з'явіцца на любым участку скуры; іх высыпанне заўсёды суправаджаецца моцным свербам і пачуццём пякоты. Трымаюцца пухіры крапіўніцы нядоўга — звычайна не больш некалькіх гадзін, але пры хранічнай крапіўніцы — на працягу месяцаў і нават некалькіх год.

Крапіўніца па свайму цяжэнню можа быць вострай, калі захворванне развіваецца раптам і параўнальна хутка праходзіць, як толькі перастае дзейнічаць раздражняльнік, які выклікаў яе. Хранічная крапіўніца характарызуецца паўторнымі высыпаннямі пухіроў. Яна звычайна звязана з хранічным захворваннем унутраных органаў або нервовай сістэмы, з наяўнасцю ў арганізме хворага хранічнага заразнага ачага (хранічнай ангіны, апендыцыту і інш.).

Для паспяховага лячэння крапіўніцы неабходна перш за ўсё высветліць прычыну захворвання.

Пры ўсіх выпадках крапіўніцы трэба ачысціць кішэчнік з дапамогай солевага слабительнага. Рэкамендуецца лёгкая малочна-растлінная ежа з абмежаваннем солі. Пры хранічнай крапіўніцы самае важнае — высветліць прычыну захворвання і ліквідаваць або аслабіць яго дзеянне. У многіх выпадках карысна ўжываць агульныя дэсенсібілізуючыя сродкі: унутраныя ўліванні 40% раствораў ура-трапіну, 30% раствора гіпасульфата натрыя, 10% раствора хлорыстага кальцыя па 10 мл штодзённа.

Некаторым хворым дапамагае прыём шчолачных мінеральных вод (баржом, есентукі № 17) па дзве шклянкі раніцай і вечарам.

Ва ўпартых выпадках хранічнай крапіўніцы назначаюцца розныя фізіятэрапеўтычныя метады — ультрафіялетавае абпраменьванне, токі Д'Арсенваля, ванны. Пры апошніх у ваду дадаюць адвар свежых хвойных іголак, рамонку, дубовай кары.

Добрыя вынікі дае лячэнне на курортах (Мацэста, Пяцігорск, Сочы, Цхалтуба і інш.) з серавадароднымі і радонавымі крыніцамі. Марскія купанні таксама дзейнічаюць спрыяльна, павышаючы абмен рэчываў і аказваючы дабратворны ўплыў на нервова-псіхічны стан хворага.

П. СМОЛЬСКІ,
урач.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У 11 НУМАРЫ

1. Мінімум. 2. Гімалаі. 3. Рэферат. 4. «Рэвізор». 5. Рафінад. 6. Камерун. 7. Давыдаў. 8. «Капітал». 9. Лагпат. 10. Барысаў. 11. Летаніс. 12. Перакал. 13. Намінал. 14. Наватар. 15. Раманаў. 16. Калізія. 17. Ханабад. 18. Базараў. 19. Карагіс. 20. Ганарар. 21. Рататар. 22. Патамак. 23. Дагавор. 24. Сахалін.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 02974

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/XII-59 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна Дом друку Пакой 23. Тэлефоны:

адказ. рэдактара — 3-17-51, адказ. сакратара — 3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры — 3-38-24.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 174500 экз. Зак. 707.

На спектаклі для маленькіх

(ФОТАРЭПАРТАЖ СА СПЕКТАКЛЯ «АЛАВЯНЫЯ КОЛЦЫ» У ТЭАТРЫ ЮНАГА ГЛЕДАЧА У Г. МІНСКУ)

Хто гэта сказаў, што перад спектаклем больш за ўсіх хваляюцца артысты? Часам бывае ўсё зусім інакш. У маленькіх глядачоў ніколі не менш прычын для трывог. — Калі ж, нарэшце, будуць пусікаць? — хваляюцца яны перад пачаткам (фота 1). У антракце модніцам неабходна праверыць свае прычоскі і туалеты (фота 2), а ўвесь астатні час прыходзіцца хвалявацца... за лёс герояў (фатаграфіі справа). Ну, а пасля спектакля хіба можна ўтрымацца, каб не ўмяшацца ў гарачае абмеркаванне ўбачанага і не выканаць сваю асабістую думку... (фота 4) і папрабаваць марожанае? (фота 3). А на фатаграфіях злева — тыя, хто прынёс столькі радасці і перажыванняў. Зверху ўніз: арт. В. Унунаў — разбойнік Мухаміель. Прынцэса Агрэлія — арт. Л. Барташэвіч. Саветнік Флюгерыо — арт. Говар-Бандарэнка. Прынцэса Аўгуста — арт. С. Мацюкевіч. Жаніхі Альдэбаран і Балталон — арт. Б. Бертынг і арт. Б. Піскун.

Фота Л. Чурко.

